

”Men alle er glad i ungene sine, vil det beste for ungene sine, det er felles.”

En kvalitativ undersøkelse av hva rådgivere i to åpne barnehager vektlegger i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn

Anika Campbell Filipovic-Kittelsen

**Masteroppgave i Spesialpedagogikk ved Det
utdanningsvitenskapelige fakultet, Institutt for spesialpedagogikk**

UNIVERSITETET I OSLO
Høsten 2008

Sammendrag

Bakgrunn for undersøkelsen

Ved årsskiftet 2007/2008 hadde til sammen 459 600 personer i Norge innvandrerbakgrunn. Det bor personer med innvandrerbakgrunn i alle landets kommuner. I takt med at innvandringen til Norge vokser møter spesialpedagoger og andre yrkesgrupper som gir rådgivning i en pedagogisk kontekst på nye utfordringer. Møtet mellom rådgivere og rådsøkere som har ulik kulturell bakgrunn bringer opp nye utfordringer og fagfelt, som feltet flerkulturell rådgivning.

Regjeringen fremhever barnehagen som *"den viktigste integrerings- og språkopplæringsarenaen for minoritetsspråklige barn i førskolealder"*. For at barn av foreldre med flerkulturell bakgrunn skal mestre det å leve i Norge på en god måte, er det viktig at de og deres foreldre får et positivt møte med det norske samfunnet tidlig i barnas liv. En svært viktig arena for slike kulturmøter er åpne barnehager. I 2007 fantes det 31 åpne barnehager i Oslo. Åpne barnehager er et lavterskelstilbud for foreldre og deres barn der de kan få pedagogisk hjelp og oppfølging. Gjennom flerkulturell rådgivning rettet mot samspill kan foreldre med flerkulturell bakgrunn styrkes i sitt samspill med sine barn, og ikke minst støtte opp om barnas integrering i det norske samfunnet.

Formål og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen er å få innsikt i hvordan rådgivning kan påvirkes av rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur. Gjennom intervju med fire rådgivere i to åpne barnehager i Oslo forsøker jeg å belyse min problemstilling:

Hva vektlegger rådgivere i rådgiving med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

Jeg operasjonaliserte problemstillingen i tre temaer i min intervjuguide:

- Rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur generelt
- Rådgivers vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn

- Rådgivers flerkulturelle rådgivningskompetanse

Jeg var også interessert i å se på forholdet mellom flerkulturell rådgivningsteori og rådgivningsteori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver.

Teoretisk referanseramme og metode

Dette er en kvalitativ intervju-undersøkelse der jeg ser på rådgivning i en pedagogisk kontekst i lys av eksistensialisme. Jeg har vektlagt fenomenologi i kombinasjon med Grounded Theory og hermeneutikk i mitt arbeid med undersøkelsen. Jeg foretok individuelle intervjuer av hver av de fire rådgiverne. Det ble gjort opptak av intervjuene og lydbåndene ble transkribert kort tid etter hvert av de fire intervjuene. I analysearbeidet benyttet jeg dataprogrammet NUD*IST, for så å legge metoden meningskategorisering til grunn i tolkingen av datamaterialet.

Resultater

- alle rådgiverne vektlegger respekt for foreldrene i sitt arbeid med dem, uavhengig av foreldrenes bakgrunn
- rådgiverne beskriver foreldrene med og uten flerkulturell bakgrunn på samme måte; alle rådgiverne beskriver foreldrene som mennesker og baserer ikke beskrivelsene på foreldrenes kulturelle bakgrunn
- det er stor variasjon i hvorvidt rådgiverne forholder seg bevisst til foreldrenes kulturelle bakgrunn eller ikke, og hvilken betydning de vektlegger foreldrenes kultur.
- rådgiverne er opptatte av at barna til foreldrene med flerkulturell bakgrunn skal klare seg i det norske samfunnet, og fokuserer på å hjelpe barna ved å styrke foreldrene

Det synes som om flerkulturell rådgivning og anerkjennelse hos rådgiver er sammenfallende i høy grad, dersom rådgiver har et universalistisk syn på kultur og en utstrakt anerkjennelse som sin holding overfor og utgangspunkt for rådgivning med alle sine rådsøkere –inkludert foreldre med flerkulturell bakgrunn. Forskjellen mellom de to tilnærmingene til rådgivning synes hovedsakelig å være at flerkulturell rådgivning fremhever betydning av kompetanse om rådsøkers kultur eksplisitt.

Forord

Jeg vil gjerne takke min lærer Erling Kokkersvold for uvurderlig inspirasjon og innsats for oss som tok fordypningen psykososiale vansker ved ISP.

En stor takk går til min veileder Nils Karsten Pedersen for hans veiledning og våre artige samtaler underveis i veiledningen.

Jeg vil også rette en stor takk til mine informanter! Jeg tar med meg deres refleksjoner om flerkulturell rådgivning inn i mitt eget arbeid og setter umåtelig pris på at dere ville delta i min undersøkelse.

Jeg vil takke mine kjære venner som jeg er så glad i, og som har støttet meg i skrivingen av denne oppgaven og som har gitt meg verdifulle innspill. Spesielt vil jeg nevne Jenny Skagestad, Ragnhild Risholm, Silje Hølland og Merete Høgvall, takk for at dere har lest oppgaven og heiet på meg. Takk til Hilde Sunde, for inspirasjon til oppgaven og godt vennskap. Takk også til mine gode venner og samtalepartnere Ingrid Roxrud og Sherry Hakimnejad, vit at jeg setter pris på dere.

Dessuten vil jeg nevne min kjære bestevenn Monica Voilaas Myklebust, takk for vårt snart tiårige herlige og varme vennskap!

Jeg ønsker også å takke min familie; mamma, pappa, Øyvind, Vibeke, Martine, Thomas, bestefar og Mujo, jeg er så glad i dere! Dere er alle spesielle for meg på hver deres måte. Opplevelsene og samtalene med dere betyr mye for meg. Oopaa!

Til slutt vil jeg takke mine kjære bosniske søstre Aida Abdulovic i Selma Demidiz, dere er alltid med meg i hjertet mitt.

En spesiell og hjertefølt takk går til min høyt elskede mann
Alexandro Filipovic-Kittelsen.

Thank you for your wonderful love, support and great courage.

This paper is for you.

Volim te.

Innhold

SAMMENDRAG	2
FORORD	4
1. INNLEDNING	10
1.1 FORMÅL MED UNDERSØKELSEN OG PROBLEMSTILLINGER	14
1.2 OPPGAVENS DISPOSISJON	14
1.2.1 Avgrensing av oppgaven	15
2. TEORETISK BAKGRUNN FOR OPPGAVEN.....	16
2.1 MÅLSETNING FOR DAGENS FLERKULTURELLE NORGE.....	16
2.1.1 Kulturbegrepet	18
2.1.2 Kultur og identitet	19
2.1.3 Flerkulturell identitet?	20
2.2 OPPDRAGELSE AV BARN OG SAMFUNNSUTVIKLING	21
2.3 FORELDRE MED FLERKULTURELL BAKGRUNN	22
2.4 ÅPNE BARNEHAGER	22
3. RÅDGIVNING	26
3.1 KORT OM RÅDGIVNINGENS HISTORIE.....	26
3.1.1 Rådgivning rettet mot samspill mellom foreldre og deres barn	27
3.2 RÅDGIVNINGSBEGREPET	28
3.3 EKSISTENSIALISME SOM BAKGRUNN FOR RÅDGIVNING I EN PEDAGOGISK KONTEKST	29
3.4 BETYDNINGEN AV TIDLIG INTERVENSJON GJENNOM RÅDGIVNING	31
3.5 UTGANGSPUNKTET FOR RÅDGIVNING MED FORELDRE MED FLERKULTURELL BAKGRUNN ..	32
3.5.1 Rådgiverens førforståelse	33

3.5.2	<i>Anerkjennelse hos rådgiver.....</i>	34
3.5.3	<i>Anerkjennelse og rådgivningsrelasjonen .....</i>	34
3.6	FLERKULTURELL RÅDGIVNING	37
3.6.1	<i>Det relativistiske perspektivet på kultur.....</i>	38
3.6.2	<i>Det absolutistiske perspektivet på kultur .....</i>	40
3.6.3	<i>Det universalistiske perspektivet på kultur .....</i>	41
3.6.4	<i>Kort kommentar til redegjørelsen av ulike perspektiver på kultur.....</i>	42
4.	METODE	43
4.1	FORSKERENS ROLLE I KVALITATIV ANALYSE.....	43
4.1.1	<i>Førforståelse .....</i>	44
4.2	VITENSKAPSTEORETISKE VURDERINGER	45
4.2.1	<i>Fenomenologi .....</i>	45
4.2.2	<i>Grounded Theory.....</i>	46
4.2.3	<i>Hermeneutikk.....</i>	46
4.3	METODISKE PERSPEKTIV	47
4.3.1	<i>Utvalg.....</i>	47
4.3.2	<i>Intervju.....</i>	48
4.3.3	<i>Intervjuguide.....</i>	49
4.3.4	<i>Gjennomføring, opptak og transkribering av intervjuene .....</i>	50
4.4	ANALYSE.....	51
4.4.1	<i>Meningskategorisering.....</i>	51
4.5	DISKUSJON AV UNDERSØKELSENS KVALITET	52
4.5.1	<i>Validitet og reliabilitet .....</i>	52
4.5.2	<i>Deskriptiv validitet.....</i>	53

4.5.3	<i>Tolkningsvaliditet</i>	54
4.5.4	<i>Teoretisk validitet</i>	54
4.5.5	<i>Generaliserbarhet</i>	54
4.5.6	<i>Evalueringsvaliditet</i>	55
4.6	ETISKE HENSYN	55
5.	PRESENTASJON AV FUNN OG RESULTATER	56
5.1	PRESENTASJON AV RESULTATENE	56
5.2	HOVEDFUNN.....	57
5.3	RESPEKT FOR FORELDRENE	58
5.3.1	<i>Rådgivers rolle i forhold til foreldrene</i>	58
5.3.2	<i>Respekt for foreldrene i rådgivningsprosessen</i>	59
5.4	BESKRIVELSE AV FORELDRENE MED OG UTEN FLERKULTURELL BAKGRUNN	62
5.5	Å FORHOLDE SEG TIL FORELDRENE KULTURELLE BAKGRUNN.....	65
5.6	BARNET MÅ KUNNE KLARE SEG I DET NORSKE SAMFUNNET	68
5.6.1	<i>Kulturell identitet</i>	68
5.6.2	<i>Styrking av foreldrene</i>	70
5.6.3	<i>Betydningen av at barn takler norske forhold</i>	70
6.	AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	72
6.1	HVA VEKTELEGER RÅDGIVERNE I RÅDGIVNING MED FORELDRE MED FLERKULTURELL BAKGRUNN?	72
6.1.1	<i>Rådgivernes perspektiv på kultur</i>	73
6.1.2	<i>Rådgivernes vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn</i>	74
6.1.3	<i>Rådgivernes flerkulturelle rådgivningskompetanse</i>	76
6.2	FLERKULTURELL RÅDGIVNINGSTEORI OG RÅDGIVNINGSTEORI SOM VEKTELEGER ANERKJENNELSE HOS RÅDGIVER	77

6.3	AVSLUTNING	78
	LITTERATURLISTE	80
	VEDLEGG 1; INTERVJUGUIDE FOR INTERVJU.	83

1. Innledning

Som spesialpedagog har jeg et stort engasjement for det å legge til rette for andres mestring gjennom rådgivning. Det å inngå i en rådgivningsrelasjon med en radsøker er utfordrende ettersom en rådgivningsprosess er komplisert. Det er flere forhold jeg som rådgiver må ta stilling til i enhver rådgivningsrelasjon; hvordan bør jeg nærme meg radsøkeren? Hvordan kan jeg best styrke henne? Hva vil et vellykket rådgivningsforløp innebære for denne radsøkeren? Hvordan kan jeg som rådgiver håndtere en rådgivningssituasjon der radsøker og jeg har ulik forståelse av hva målet for rådgivningen bør være? Dette er problemstillinger som kan oppstå i alle rådgivningsforhold, også der rådgiver og radsøker deler samme språk og kulturelle referanserammer.

Hvordan vil dette stille seg i rådgivningsforhold der rådgiver og radsøker har ulik kulturell bakgrunn? Slike møter bringer opp spørsmål som hvorvidt det er mulig for en rådgiver som har en annen kulturell bakgrunn enn radsøker å forstå henne og hennes livsbetingelser fullt ut? Er det dessuten nødvendig at rådgiveren forstår radsøkeren fullt ut for å kunne bidra til positiv endring hos henne? Disse utfordringene kan føre til nye fagfelt vokser frem. Som jeg redegjør for i denne oppgaven er flerkulturell rådgivning et av disse.

Felles for alle rådgivningsforhold er at det er rådgiveren som har det faglige og etiske ansvaret i relasjonen med radsøker. Rådgiver har derfor et ansvar for å være tydelig overfor seg selv og sine radsøkere når det gjelder deres grunnleggende menneskesyn ettersom rådgiverens teoretiske ståsted og praksis kan bli påvirket av hennes holdninger (Schibbye 2004). Er denne tydeliggjøringen av spesielt stor betydning i en rådgivningsrelasjon der radsøker og rådgiver har ulike kulturelle referanser? Hvordan vil en rådgivningsrelasjon kunne bli påvirket av rådgivers perspektiv på radsøkers kultur? Hvordan kan rådgivere utvide sine holdninger i møte med sine radsøkere?

Dette er problemstillinger som har opptatt meg mye i mitt faglige liv og som jeg ser nærmere på i denne masteroppgaven. Mot slutten av arbeidet med oppgaven har jeg

fått en bydel i Oslo med høy andel innvandrere som min arbeidsplass. Jeg møter derfor disse problemstillingene daglig, noe jeg nok deler med flere spesialpedagoger og andre yrkesgrupper som driver rådgivning i dagens Norge generelt, og Oslo spesielt. Dette har sin bakgrunn i at innvandringen til Norge har økt de siste 50 år:

I følge Statistisk Sentralbyrå består innvandrerne i Norge av personer med bakgrunn fra 213 ulike land og selvstyrte regioner. Innvandrerbefolkningen inkluderer førstegenerasjonsinnvandrere som selv har innvandret til Norge og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Etter andre verdenskrig kom flyktningene fra Øst-Europa før innvandringen etter hvert hovedsakelig bestod av arbeidsinnvandrere fra Europa og andre deler av verden. I 1975 ble det stopp for arbeidsinnvandringen og innvandrerne til Norge besto deretter av flyktninger fra land utenom EU/EØS. Etter EU-utvidelsen har innvandringen fra EU-land i Øst-Europa økt kraftig. Ved årsskiftet 2007/2008 hadde til sammen 459 600 personer i Norge innvandrerbakgrunn. Det bor personer med innvandrerbakgrunn i alle landets kommuner, men ettersom 25 prosent av Oslos innbyggere tilhører innvandrerbefolkningen har Oslo høyst andel innvandrere i Norge. Dette gjelder også fordelingen av ikke-vestlige innvandrere, ettersom denne gruppen utgjør 21 prosent av det totale folketallet i Oslo. Fordelingen av menn og kvinner blant innvandrere i Norge er jevn med unntak av land hvor det er høy familieinnvandring. Fra disse landene kommer det flere kvinner enn menn til Norge¹. Kvinnelige ikke-vestlige innvandrere bor hovedsakelig rundt den sentrale østlandsregionen, og 34 prosent av denne gruppen innvandrere bor i Oslo².

Det å arbeide som spesialpedagog i utdanningssektoren Oslo innebærer dermed i økende grad at man møter på faglige utfordringer knyttet til arbeid med mennesker som har en annen kulturell bakgrunn enn seg selv. Dette kan dreie seg både systemiske utfordringer og utfordringer knyttet til kommunikasjonen i det personlige

---

¹ <http://www.ssb.no/innvbef/>, <http://www.ssb.no/innvandring/> Lesedato 26.10.08.

² <http://www.ssb.no/magasinet/analyse/art-2006-12-04-01.html> Lesedato 26.10.08

møtet med rådsøkere. Jeg arbeider selv som sosiallærer på en ungdomsskole i Oslo der ca 70 prosent av elevene har minoritetsspråklig bakgrunn, og erfarer daglig hvor utfordrende og givende dette feltet er. En av de største utfordringene i arbeidet mitt på ungdomsskolen er knyttet til møtet med elever og deres foreldre som synes å være lite integrerte i det norske samfunnet. Dette kommer til syne ved at foreldrene kanskje ikke vet hvordan de skal forholde seg til skolen som representant for det offentlige Norge, eller ved at elevene snakker dårlig norsk og kanskje ikke mestrer kodene i den norske skolen på en hensiktsmessig måte. Arbeidet mitt i ungdomsskolen har bare forsterket min tro på betydningen av tidlige kulturmøter mellom innvandrerfamilier og det norske samfunnet sett i forhold til disse barnas senere fungering i det norske samfunnet. Regjeringen fremhever barnehagen som

”den viktigste integrerings- og språkopplæringsarenaen for minoritetsspråklige barn i førskolealder”³.

Dette har sin bakgrunn i at

”forskning viser at godt tilrettelagte tiltak for minoritetsspråklige barn i barnehagen har positiv innvirkning på barnas skolestart, norskferdighetene deres og hvordan de klarer seg videre i skolen”⁴.

En svært viktig arena for kulturmøter mellom familier med flerkulturell bakgrunn og det norske samfunnet er åpne barnehager. I 2007 fantes det 31 åpne barnehager i Oslo⁵. Åpne barnehager er et lavterskelstilbud for foreldre og deres barn der de kan få pedagogisk hjelp og oppfølging. Åpne barnehager har ingen fast gruppe av barn, men tar imot barn sammen med foreldre eller andre voksne til lek og sosialt samvær⁶.

---

³ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdige_opplaering2_07.pdf
Lesedato 04.11.08

⁴ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdige_opplaering2_07.pdf
Lesedato 04.11.08

⁵ <http://www.ssb.no/barnehager/tab-2008-06-16-16-01.html> Lesedato 26.10.08

⁶ <http://www.ssb.no/barnehager/om.html> Lesedato 26.10.08

I disse barnehagene forgår det ulike former for rådgivning rettet mot samspill mellom foreldre og deres barn. I tillegg til å arbeide for å styrke samspill mellom barn og foreldre er åpne barnehager som nevnt en svært viktig arena når det gjelder å knytte kontakt mellom innvandrerfamilier og det norske samfunnet. Når foreldrene som rådgis har en flerkulturell bakgrunn kan rådgivningen sies å være flerkulturell. Flerkulturell rådgivning foregår mellom personer som kan ha ulik sosiokulturell, etnisk og språklig bakgrunn (Øzerk 2005; 29). Åpne barnehager er derfor en viktig arena for flerkulturell rådgivning i forhold til samspill mellom foreldre og deres barn. Denne rådgivningen legger vekt på tidlig forebygging i forhold til samspill. Når samspillet mellom barn og foreldre er preget av sensitivitet, varme og trygghet styrkes barnas positive psykososiale utvikling (Rye 1998). Styrking av samspill mellom foreldre og deres barn må i følge Rye (1998) ta utgangspunkt i ressursene hos foreldre og barn, og forsøke å bygge på disse innenfor verdigrunnlaget som ligger i kulturen foreldrene og barna befinner seg i. I Lov om barnehager paragraf 2 står det bla om barnehagens innhold at

”Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver /.../. Barnehagen skal ta hensyn til barnas /.../ sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn /.../. Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.”⁷

Kommunikasjon er en forutsetning for å forebygge vansker (Øzerk 2005). Gjennom kommunikasjon skal åpne barnehager altså både ivareta foreldrenes og barnas kulturelle bakgrunn **og** formidle verdier og kultur. Slik jeg oppfatter det kan det ligge en indre motsetning mellom disse to målene når det gjelder for eksempel rådgivning fra en åpen barnehage, som representerer majoritetskulturen, i forhold til oppdragelse og samspill mellom foreldre og barn som tilhører en kulturell minoritet.

---

⁷ Lov om barnehager <http://www.lovdata.no/all/nl-20050617-064.html> Lesedato 04.11.08

1.1 Formål med undersøkelsen og problemstillinger

En åpenbar utfordring for rådgivere i flerkulturell rådgivning er å forholde seg til kulturforskjeller på en måte som styrker rådgivningsforløpet. Rådgivers perspektiv på kultur vil kunne påvirke et flerkulturelt rådgivningsforløp. Formålet med mitt prosjekt er å få innsikt i hvordan rådgivning i forhold til samspill kan bli påvirket av rådgivers perspektiv på kulturelle forskjeller mellom seg selv og rådsøkere som foreldre med flerkulturell bakgrunn. Dette er et tema jeg mener kan ha relevans for flere faglige arenaer der mennesker med ulik kulturell bakgrunn møtes. Øzerk (2005) fremhever for eksempel behovet for å styrke eksisterende rådgivningspraksis hos PPT og gjøre den mer flerkulturelt sensitiv. I min oppgave er fokus flerkulturell rådgivning i en åpen barnehage. Jeg vil forsøke å belyse dette temaet gjennom intervjuer med fire rådgivere i to åpne barnehager i Oslo.

Problemstillingen min er som følger:

Hva vektlegger rådgivere i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

I min intervjuguide operasjonaliserte jeg denne problemstillingen slik:

- Tema 1: Rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur generelt
- Tema 2: Rådgivers vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn
- Tema 3: Rådgivers flerkulturelle rådgivningskompetanse

I tillegg vil jeg se på forholdet mellom flerkulturell rådgivningsteori og rådgivningsteori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver.

1.2 Oppgavens disposisjon

Oppgaven er delt i to deler, en teoretisk del og en empirisk del. I oppgavens første del redegjør jeg for begreper knyttet til kultur, foreldre med flerkulturell bakgrunn og åpne barnehager. Deretter belyses flerkulturell rådgivningsteori og teori om anerkjennelse hos rådgiver. I den empiriske delen beskrives metoden som ligger til grunn for undersøkelsen. Gjennomføringen av undersøkelsen og analysen av

datamaterialet redegjøres også for her, i tillegg til at undersøkelsens validitet diskuteres i denne delen. Mot slutten av oppgaven presenteres og drøftes resultatene.

1.2.1 Avgrensing av oppgaven

Oppgavens fokus er hva rådgivere vektlegger i sin samspillsrettede rådgivning i forhold til foreldre med flerkulturell bakgrunn og deres barn. Jeg går derfor ikke videre inn på hvordan samspill mellom foreldre og barn kan styrkes, utover å fastslå betydningen av tidlig intervensjon i forhold til samspill sett i sammenheng med alle barns behov for å kunne fungere godt i det norske samfunnet. Fordi det ikke er direkte relevant i forhold til min problemstilling går jeg heller ikke særlig inn på betydningen av nettverk og opplæring i norsk for foreldre med flerkulturell bakgrunn og deres barn.

---

2. Teoretisk bakgrunn for oppgaven

I dette kapittelet redegjør jeg for kulturbegrepet, rådgivningsbegrepet, anerkjennelse hos rådgiver og flerkulturell rådgivningsteori. Jeg kommer også inn på betydningen av oppdragelse av barn for samfunnets utvikling, betydningen av tidlig intervensjon i forhold til samspill mellom foreldre og barn, og jeg problematiserer forhold rundt det å forholde seg til foreldre med flerkulturell bakgrunn som gruppe. Først vil jeg kort redegjøre for det offisielle Norges målsetning for dagens flerkulturelle samfunn.

2.1 Målsetning for dagens flerkulturelle Norge

Det kan hevdes at Norge tidligere har hatt en homogen befolkning etnisk og språklig sett. Imidlertid har det norske samfunnet alltid vært et sammensatt samfunn, bestående av den norsketniske majoritetsbefolkningen og nasjonale minoriteter, som samene og romanifolket. I innledningen gjorde jeg kort rede for innvandringen til Norge. Som nevnt har det etniske mangfoldet i Norge økt betraktelig og det norske samfunnet er for lengst blitt flerkulturelt. Som i andre flerkulturelle samfunn har innvandringen bidratt til at det norske samfunnet er i endring på det kulturelle området. Det er ikke lenger selvsagt hva det vil si å være norsk, og heller ikke hvilke kunnskaper og verdier som skal formidles i det norske utdanningssystemet. I et overordnet perspektiv vektlegger regjeringen at:

”alle som vokser opp i Norge skal oppleve at de hører til og at de aksepteres for den de er”⁸.

Det presiseres også at:

”nye former å være norsk på må respekteres”⁹.

---

⁸ http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/veiledninger_brosjyrer/2003/Arktisk-Rad-2.html?id=450959&epslanguage=NO Lesedato 04.11.08

⁹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/veiledninger_brosjyrer/2003/Arktisk-Rad-2.html?id=450959&epslanguage=NO Lesedato 04.11.08

Videre fremheves det at:

”barn og unge fra innvandrede familier opparbeider seg ofte variert erfaringsbakgrunn. Mange veksler mellom ulike sosiale og kulturelle miljøer, og har dermed et godt utgangspunkt for å utvikle bredere sosial kompetanse enn mange jevnaldrende uten samme varierte bakgrunn. Denne form for sosial kompetanse bør anerkjennes og være forbilde for resten av befolkningen”¹⁰.

I en mer konkret pedagogisk kontekst finner vi dette målet igjen i Lov om barnehager, der det fremheves at

”Barnehagen skal ta hensyn til barnas /.../ sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn /.../. Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap”¹¹.

Det norske utdanningssystemets hovedoppgave kan dermed sies å være å kvalifisere alle barn for en felles tilværelse i et flerkulturelt samfunn (Hylland Eriksen og Sørheim 1999). Dette samsvarer med regjeringens mål om at innvandrere i Norge skal få mulighet til å integreres og bidra med sine ressurser i det norske samfunnet¹². Når det gjelder foreldrenes rolle generelt, og foreldre med flerkulturell bakgrunn spesielt vektlegges det at:

”et sentralt satsingsområde i utdanningssystemet er samarbeidet mellom skolen og minoritetsspråklige foreldre”¹³

og at:

”samarbeidet mellom hjem og barnehage og mellom hjem og skole skal ta utgangspunkt i at alle foreldre er en ressurs for barna sine”¹⁴.

---

¹⁰ http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/veiledninger_brosjyrer/2003/Arktisk-Rad-2.html?id=450959&epslanguage=NO Lesedato 04.11.08

¹¹ Lov om barnehager <http://www.lovdato.no/all/nl-20050617-064.html>. Lesedato 04.11.08

¹² http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/tema/integrering/Sentrale_begreper.html?id=85923 Lesedato 04.11.08

¹³ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdige_opplaering2_07.pdf Lesedato 04.11.08

¹⁴ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdige_opplaering2_07.pdf Lesedato 04.11.08

2.1.1 Kulturbegrepet

Hva kultur er, og når et menneske har flerkulturell bakgrunn kan være vanskelig å sette fingeren på fordi det dreier seg om svært komplekse begreper (Hylland Eriksen og Sørheim 1999). I følge Dahl (2004) kan det være hensiktsmessig å skille mellom en normativ og en deskriptiv forståelse av kultur. I følge en normativ kulturforståelse kan kulturer rangeres ut fra en felles målestokk. En konsekvens av slik forståelse kom tidligere til uttrykk innen vitenskapen ved at europeisk kultur ble rangert som mest verdifull i forhold andre, mer ”udannede” kulturer (Klausen 1989 i Dahl 2004). I dag dominerer imidlertid en deskriptiv kulturforståelse, der man beskriver det som finnes uten å vurdere det (ibid.). I denne forbindelse synes jeg det er relevant å stille seg undrende til hvorvidt det fullt ut er mulig å beskrive noe uten å tolke eller vurdere det, spesielt fordi man sannsynligvis forstår på bakgrunn av sin førforståelse hvor også ens egne kulturelle koder inngår (Wormnæs 2005). Hovedfokuset i en deskriptiv kulturforståelse er å beskrive all menneskelig aktivitet, som for eksempel kunnskap, trosforestillinger og verbalt og nonverbalt språk. Felles for denne menneskelige aktiviteten er den meningen som mennesker alltid tilskriver slik aktivitet. Det handler om et meningsfellesskap som kommer til uttrykk som kulturelle koder for hva som for eksempel anses for akseptabel atferd i samfunnet. Det er viktig å huske at disse kodene er subjektive (Dahl 2004). Det er dette mønsteret av mening vi kan kalle kultur (Geertz i Dahl 2004). I denne oppgaven forstår jeg derfor kultur som

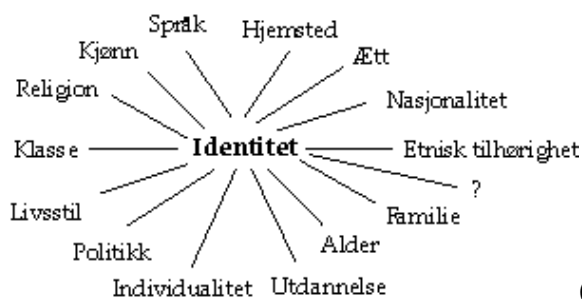
“./ den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, foruten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn” (Tylor 1871 i Hylland Eriksen og Sørheim 1999:33).

Slik jeg leser denne definisjonen trer den frem på bakgrunn av en forståelse av mennesker som grunnleggende sosiale vesener, som i høy grad er avhengige av og søker seg til sine medmennesker. Dette medfører at mennesker og menneskelige fenomener bør forstås i lys av de relasjoner de inngår i og preges av. I følge definisjonen på kultur som jeg støtter meg til i denne oppgaven er et menneskes kultur altså knyttet til det samfunnet det tilhører, og denne kulturen kan komme til uttrykk hos menneskene som kulturelle referanserammer. Denne kulturen er ikke noe

avgrenset og statisk. Tvert i mot er all kultur, og dermed også kulturelle koder og referanserammer i konstant endring, fordi mennesker kommuniserer med hverandre, noe dagens globalisering i økende grad legger til rette for (Geertz 1973 i Dahl 2004, Klausen 1992 i Dahl 2004, Bauman 1998 i Dahl 2004).

2.1.2 Kultur og identitet

Kultur videreføres på et systemnivå ettersom de enkelte individer i samfunnet sosialiseres inn i og videreutvikler den. Dette innebærer at kulturen barn fødes inn i eller vokser opp i påvirker utviklingen av barns identitet. Denne modellen synliggjør det relasjonelle aspektet ved identitet:

(Hylland Eriksen 1997)

I følge Hylland Eriksens (ibid.) fremstilling er identitet et komplekst begrep å definere, men det handler om den helhetlige og varige opplevelse mennesker har av seg selv. I dette inngår blant annet ens personlighetstrekk, de verdier man vektlegger, den tilhørighet man føler med ulike grupper og de roller man har eller ønsker å innta i samfunnet. I denne forståelsen av identitet vektlegges individets tilhørighet til miljøet rundt seg. Identitet er dermed et sosialt produkt som dannes i samhandling med andre. Sårbarhet overfor andres vurderinger av en selv vil kunne gjøre at menneskers opplevelse av selvverd blir sårbar og utsatt livet igjennom. Det sosiale aspektet ved denne forståelsen av identitet innebærer at individets verdsetting av seg selv knyttes til en skala fra full selvaksept eller tilknytning til seg selv og sitt miljø, til full avvisning av disse. Det sosiale aspektet ved et menneskes identitet medfører at menneskets identitet vil kunne endre seg ettersom betingelsene for samhandling med andre endres og at mennesker vil kunne kjenne vekslende identitet med vekslende sosiale miljøer.

Dette vil kunne innebære at for eksempel barn som vokser opp i Norge med foreldre som har innvandret til Norge kan ha et utfordrende forhold til sin egen identitet.

2.1.3 Flerkulturell identitet?

Hva er det så å være flerkulturell?

Som jeg var inne på ovenfor er begrepet kultur sammensatt. Kultur kan forstås og defineres ut fra ulike dimensjoner som nasjonal opprinnelse, geografisk tilhørighet, kjønn, etnisitet, sosial klasse og yrke. Innenfor hvert enkelt samfunn kan disse dimensjonene opptre sammen og utgjøre hvert enkelt menneskes egen private kultur (Øzerk 1993, Øzerk 2005). Dette innebærer at mennesker er kulturelle blandingsprodukter (Hylland Eriksen 1994 i Dahl 2004). Som denne nyanseringen viser kan også mennesker som tilhører samme etniske gruppe ha svært ulike private kulturer, mens mennesker med ulike etniske tilhørigheter kan ha liknende private kulturer når det gjelder holdninger og lignende. Det flerkulturelle aspektet ved mennesker blir kanskje tydeligere når det dreier seg om for eksempel innvandrere, men gjør seg altså også gjeldende for medlemmer av majoriteten i et gitt samfunn. Vi er dermed alle flerkulturelle i en eller annen grad. I denne forbindelse er det relevant å trekke frem at det er ved å sammenligne seg selv og sin kultur med andres at bevissthet om forskjeller og likheter mellom egen og andres kultur trer frem. Samtidig er det ikke slik at et menneske nødvendigvis er flerkulturelt, selv om det ytre sett har en annen nasjonal tilhørighet enn majoriteten i samfunnet det lever i. De betegnelsene som omgivelsene setter på mennesker de oppfatter som flerkulturelle kan være nødvendige som operasjonaliseringer, for eksempel i denne oppgaven hvor jeg bruker begrepet om foreldre med ikke-norsk bakgrunn, men de fanger ikke nødvendigvis opp det vesentlige ved det å være flerkulturell eller ha en flerkulturell bakgrunn. Det er individets subjektive opplevelse av sin etnisitet og lignende som er avgjørende i forhold til spørsmålet om etnisk tilhørighet. De foreldrene jeg omtaler som flerkulturelle i denne oppgaven, behøver dermed slett ikke være det. Jeg velger allikevel å bruke begrepet flerkulturell for enkelthets skyld, selv om jeg altså er bevisst de problematiske aspektene ved å definere foreldrene på denne måten.

2.2 Oppdragelse av barn og samfunnsutvikling

Ethvert samfunn vil stille krav til den neste generasjonen i henhold til livsformen i det aktuelle samfunnet og til de ulike stadier i barnets utvikling. Slik videreføres samfunnets oppbygning og verdier, samtidig som samfunnet videreutvikles og endres gjennom den oppvoksende generasjonens handlinger, som enten bekrefter eller går i mot de etablerte sannheter i samfunnet de vokser opp i. I denne forbindelse er det relevant å stille spørsmålet om det er mennesket som skaper samfunnet eller samfunnet som skaper menneskene? Kultur som et kollektivt fenomen er i følge Øzerk (2005) noe mennesker tilegner seg gjennom samspill med andre. Gjennom oppdragelse tar barn opp i seg de normene som finnes i samfunnet de vokser opp i, samtidig som normene barna tilegner seg har sin rot i menneskets behov for fellesskap med andre mennesker og behovet for å kunne skjelne mellom rett og galt. Barnet blir født inn i disse normene, og det er gjennom foreldrenes oppdragelse at disse innarbeides i barnas bevissthet, for så å komme til syne gjennom barnas handlinger. Foreldrenes påvirkning har også stor betydning for barnas psykososiale og kognitive utvikling. Samtidig som det er viktig å huske at barnas genetiske og biologiske forutsetninger spiller inn på hvordan barna tilpasser seg sin omverden, er det altså foreldrene (eller andre omsorgspersoner) som formidler samfunnets krav og normer til barna, og forhåpentligvis setter barna i stand til å utvikle seg selv og samfunnet de er medlemmer av.

Barn påvirkes imidlertid ikke kun av sine foreldre, samfunnet barna vokser opp i er også en svært viktig påvirkningskilde for barn i deres utvikling. Som jeg har nevnt tidligere vil det kunne være utfordrende for barn å danne seg en trygg identitet dersom de opplever at foreldrenes verdier skiller seg vesentlig fra samfunnet de vokser opp i. Om barna skal ha en fremtid i samfunnet de er født i eller vokser opp i, vil de imidlertid måtte tilegne seg normene i samfunnet de lever i (Bay 2005). Klarer de ikke det, vil de kunne falle utenfor samfunnet, med alt det kan medføre av personlige og samfunnsmessige konsekvenser. Som vi skal se, fremhever også Rye (1998) at tidlig intervensjon rettet mot å forhindre større psykososiale utviklingsproblemer hos barn vil være lønnsomt både menneskelig og

samfunnsøkonomisk. Hvorvidt barn utvikler seg som mennesker som mestrer sin tilværelse og kan bidra positivt til samfunnet de lever i, henger altså i stor grad sammen med oppdragelsen de får og den pedagogiske praksisen de møter i samfunnet de er medlemmer av (Rye 1998, Bay 2004, Øzerk 2005).

2.3 Foreldre med flerkulturell bakgrunn

Mennesker kjennetegnes av at de er både like og forskjellige (Øzerk 2005). Slik jeg forstår Øzerk innebærer dette at selv om en gruppe av mennesker kan fremstå som en majoritet eller minoritet av befolkningen ut i fra sine likheter innad i gruppen og ulikheter i forhold til andre folkegrupper, vil det på individnivå være viktig å være bevisst at alle mennesker er individuelle på tross av sin tilhørighet i disse gruppene. Det kan virke overflødig å minne om at dette også gjelder foreldre med flerkulturell bakgrunn, men jeg tror det er viktig, spesielt fordi jeg i denne oppgaven omtaler disse foreldrene som en samlet gruppe ettersom de har en annen kulturell bakgrunn enn majoriteten i Norge. Disse foreldrene kommer fra mange ulike land med ulike kulturer, språk og skikker. Foreldrene kommer dessuten fra ulike samfunnslag, har varierende familiebakgrunn og utdanningsnivå, og kan ha erfaringer med krig, flukt og sult. Det som er felles for foreldrene er selvfølgelig at de er mennesker med samme grunnbehov, følelser og psykiske prosesser. Hvordan foreldrene dekker, opplever og uttrykker disse vil derimot variere fra person til person (Øzerk 2005).

2.4 Åpne barnehager

I dagens norske samfunn fremhever Kunnskapsdepartementet at

”barnehager, skoler, voksenopplæringsinstitusjoner, høyskoler og universiteter skal forberede alle på å leve og virke i et flerkulturelt samfunn. Samtidig skal disse institusjonene gi personer med en annen kulturell og språklig bakgrunn enn norsk, innsikt i og kunnskap om det norske samfunnet”¹⁵.

---

¹⁵ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdig_opplaering2_07.pdf
Lesedato 04.11.08

Samtidig fremheves det at

”foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen av barna, og det er viktig å bevisstgjøre dem på denne rollen og styrke den”¹⁶.

Som jeg beskriver i denne oppgaven er det viktig å styrke barns utvikling, derunder barnets psykososiale helse, og mulighet for positiv samfunnsdeltakelse gjennom samspillsrettet rådgivning. Jeg har tidligere gjort rede for at denne samspillsrettede rådgivningen er viktig ettersom foreldre har en essensiell rolle overfor sine barn, spesielt når barna er små. Dette behovet for rådgivning til foreldre og deres barn og deres familier kommer stadig frem i offentlige og faglige debatter (Lassen 2002).

En arena som ivaretar disse behovene for styrking av barns utvikling og deres mulighet for positiv samfunnsdeltakelse er åpne barnehager. Som jeg nevnte i innledningen er disse barnehagene dessuten en svært viktig arena for kulturmøter mellom familier med flerkulturell bakgrunn og det norske samfunnet.

I 2007 fantes det 31 åpne barnehager i Oslo¹⁷. Disse barnehagene er et gratis lavterskelstilbud for foreldre og deres barn der de kan få pedagogisk hjelp og oppfølging gjennom ulike former for rådgivning. Åpne barnehager har ingen fast gruppe av barn, men tar imot barn mellom 0 og 5 år sammen med foreldre eller andre voksne til lek og sosialt samvær¹⁸. Det er foreldrene som har ansvaret for barna mens de er i barnehagen. Fokus i barnehagene er fellesskap, lek og samspill mellom foreldrene og deres barn. Førskolelærere med ulike grader av rådgivningskompetanse er til stede for å rådgi i forhold til barns utvikling, samspill og barneoppdragelse. I tillegg tilbyr noen åpne barnehager norskopplæring for foreldre med flerkulturell bakgrunn og rådgivning i forhold til samspill til grupper for deprimerte mødre. Åpne barnehager skiller seg dermed fra vanlige barnehager på flere områder. Et viktig skille går ved at ansatte i større grad enn i andre barnehager har mulighet til å

---

¹⁶ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Likeverdige_opplaering2_07.pdf Lesedato 04.11.08

¹⁷ <http://www.ssb.no/barnehager/tab-2008-06-16-01.html> Lesedato 26.10.08

¹⁸ <http://www.ssb.no/barnehager/om.html> Lesedato 26.10.08

---

observere foreldre-barn samspillet og veilede ut fra observasjonene med tanke på tidlig intervensjon. Hensikten med slik tidlig psykososial intervensjon er å ”forsterke, berike og utvide de positive erfaringene barna gjør i samspillet med sine foreldre” (Rye 2008; 31) og å styrke foreldrenes opplevelse av mestring (Lassen 2002). De åpne barnehagene samarbeider jevnlig med helsestasjon og barnevern i bydelen de tilhører, slik at foreldre kan henvises til de åpne barnehagene for eksempel som et barnevernstiltak og omvendt.

For foreldre med flerkulturell bakgrunn kan åpne barnehager være et av deres første møter med det norske samfunnet, noe som gjør at disse barnehagene får en rolle som veiviser for foreldrene og deres barn inn i det norske samfunnet. Som jeg omtalte i begynnelsen av kapittelet er målet for utdanningssystemet i Norge å sette alle barn i stand til å delta i et felles flerkulturelt samfunn. I følge Lov om barnehagen¹⁹ skal altså denne rådgivningen til foreldrene i forhold til samspill og det norske samfunnet foregå på en slik måte at foreldrene og barnas kultur ivaretas samtidig som rådgiverne formidler majoritetssamfunnets verdier til foreldrene og barna deres. Dette kan sies å være anerkjennelse på et systemnivå (Hylland Eriksen og Sørheim 1999). Denne anerkjennelsen kommer så til uttrykk i en pedagogisk kontekst, der det dreier seg om å gi råd til foreldrene og deres barn med utgangspunkt i den sosiale tilværelse de befinner seg i, og de krav og forventninger de møter i det norske samfunnet (Bay 2004). Slik nedfelles erkjennelsen av at det enkelte menneske ikke kan forstås som et sosialt individ i de åpne barnehagenes rådgivningspraksis. Målet for pedagogikken og rådgivningen i åpne barnehager blir dermed å hjelpe foreldrene og barna deres til å mestre sine livsbetingelser ved å utvikle kompetanse til å forholde seg til og følge samfunnsnormer som regulerer det menneskelige samspillet i det norske samfunnet. Om dette ikke lykkes vil foreldrene og barna falle utenfor samfunnsfellesskapet. Her er det viktig å fremheve at det er individet selv som har ansvar for sine handlinger og konsekvensene av disse, mens det å sette individet i stand til å bruke sin valgfrihet er

---

¹⁹ Lov om barnehager. <http://www.lovdata.no/all/nl-20050617-064.html>. Lesedato 04.11.08

et pedagogisk anliggende. De åpne barnehagene har slik en stor og viktig oppgave når det gjelder å legge til rette for at alle foreldre og deres barn kan delta på en positiv måte i det norske flerkulturelle samfunnet.

3. Rådgivning

I dette kapitlet begynner jeg med å beskrive rådgivningens historie før jeg går inn på hva rådgivning er ved å belyse rådgivningsbegrepet. Deretter vil jeg komme inn på hvilken betydning rådgivers førforståelse og anerkjennende holdning kan ha for rådgivningsrelasjonen. Jeg belyser også flerkulturell rådgivning ut fra ulike perspektiver på kultur. Til slutt begrunner jeg mitt valg av eksistensialisme som bakgrunn for mitt fokus på rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn i en pedagogisk kontekst.

3.1 Kort om rådgivningens historie

Rådgivning er et gammelt fagområde men et relativt nytt fag. Kloge mennesker som ble antatt å ha spesielle evner har til alle tider og i alle samfunn gitt andre mennesker råd. I dagens samfunn er det prester, lærere og andre mennesker med autoritet i kraft av sine posisjoner innenfor ulike trossamfunn og institusjoner som rådgir sine medmennesker. Det var imidlertid først i forrige århundre at det å hjelpe mennesker med å løse sine problemer ble ansett som en profesjon. Rådgivningsyrket oppsto på bakgrunn av et samfunnsbehov for å gi mennesker hjelp i deres hjemmemiljø, istedenfor å benytte institusjoner som arena. Dette behovet ble fremtredende bla som en reaksjon på institusjoners mangel på effektive resultater. Gjennom sin forskning og praksis innen ulike deler av feltet har fagpersoner som Sigmund Freud, B.F. Skinner, Carl Rogers og Alfred Binet bidratt til utviklingen av faget rådgivning. Et viktig bidrag har vært deres fokus på helsefremmende faktorer (salutogenese) innen rådgivning, som representerte en motvekt til det tradisjonelle fokuset på behandling og patologi (Egan 2002, Lassen 2002). Det salutogenetiske perspektivet på helse ble videreutviklet av Aaron Antonovsky og tar utgangspunkt i et mestringsperspektiv på helse. Antonovsky gikk bort fra en inndeling mellom syk og frisk, og så i stedet på helse som et kontinuum fra alvorlig syk til fullstendig frisk. Det salutogenetiske perspektivet styrer fokus mot de faktorer som styrer helsen så nær den friske polen som mulig. Helse blir dermed ikke bare et spørsmål om hvilke belastninger man lever

med, men hvordan man mestrer disse i sitt liv (Gjærum et al.2001). I forlengelse av denne forståelsen av helse kan rådgivning betraktes som en pedagogisk virksomhet der hensikten er å styrke de som søker hjelp slik at de bedre kan hjelpe seg selv (Johannesen et al 2001, Lassen 2002). Rådgivning dreier seg dermed om å hjelpe mennesker med å forløse sine egne krefter og styrke deres livsmot, slik at de kan sette i gang gode utviklingsspiraler på flere områder av livet sitt, også for de som rådgivningen ikke primært er rettet mot. Dette behovet for rådgivning vil i følge Lassen (2002) melde seg hos de fleste mennesker en eller flere ganger i livet. Gjennom rådgivning legges det til rette for utvikling av den enkeltes ressurser på tross av de begrensninger som måtte være tilstede i vedkommendes liv. Dette ressurs- eller mestringsfokusets sees i sammenheng med det salutogentiske perspektivet på helse som står sterkt i dagens samfunn. Forenklet kan rådgiverens oppgave sies å være det å legge til rette for en utviklingsprosess der råde søkeren følges i denne fra en nåværende situasjon som ikke er tilfredsstillende, til en forbedring av situasjonen, for så å avslutte relasjonen med forankring i råde søkerens (eventuelle) fremgang. En vellykket rådgivningsprosess kan altså sees på som et løft som innebærer økt mestring for råde søkeren, og som dessuten vil kunne få positive ringvirkninger for bla råde søkerens familie.

3.1.1 Rådgivning rettet mot samspill mellom foreldre og deres barn

I løpet av de siste 50 år har det spesielt i vesten foregått en relativt rask utvikling av en vitenskapelig fundert psykologisk forståelse av barns utvikling. Fokus i denne prosessen har i stor grad vært betydningen av tidlig og vedvarende mellompersonlig erfaring for barns psykiske og sosiale utvikling. Synet på barn og barndom har også vært gjenstand for stor endring, i den forstand at barndommen nå sees på som en fase av livet som er verdifull i seg selv, samtidig som mye av grunnlaget for barnets voksne liv legges i denne perioden. Dette står i motsetning til tidligere generasjoners oppfatning av at barn var små voksne og at barndommen hovedsakelig var en forberedelsestid for det kommende voksenlivet (Rye 1998). I tillegg var oppdragelsesmåtene og oppdragelsens innhold i stor grad preget av tradisjoner, uten

---

det tilleggskfokus vi har i dag på konsekvensene ulike kontaktformer og oppdragelsesmetoder kan ha for barnas videre utvikling.

3.2 Rådgivningsbegrepet

Rådgivning er ikke et entydig begrep, men kan defineres på ulike måter. Både i faglitteratur og i dagligtale brukes begrepene rådgivning, veiledning og konsultasjon om hverandre. Dette gjelder også på ulike faglige arenaer der profesjonelle utøvere av rådgivning vil definere begrepet i henhold til deres varierende teoretiske ståsted. Rådgivere og rådsøkere vil dessuten kunne definere begrepet rådgivning på ulike måter. I tillegg finnes betegnelsene ”rådgiver”, ”veileder” og ”konsulent” innfor ulike yrkesgrupper (Johannesen et al 2001, Lassen 2002). I denne oppgaven velger jeg å bruke begrepene rådgivning og rådgiver som fellesbetegnelser. Videre forstår jeg rådgivning som en kommunikativ prosess som handler om å hjelpe mennesker som søker hjelp med å forløse sine krefter eller øke deres livsmot til å hjelpe seg selv. Denne prosessen foregår i en profesjonell setting og i et gjensidig inngått forhold mellom to mennesker (Davis 1995 i Lassen 2000), der den ene i kraft av sin trening er rådgiveren, mens den som mottar rådgivning er rådsøkeren (Thompson & Rudolph 1998 i Lassen 2002). I følge Johannesen et al (2001) eksisterer det en hverdagsoppfatning som innebærer at mennesker som har tittelen rådgiver oppfattes som eksperter på et fagområde og som forventes å gi de rette svarene. Det er viktig å huske at dette ikke er tilfelle for rådgivere som jobber med mennesker og deres relasjoner med andre mennesker ettersom mellommenneskelige forhold er komplekse og sammensatte. I forlengelse av dette mener jeg det er viktig å reflektere rundt hvem som skal sette mål for rådgivningen.

Det er viktig å skille mellom terapi og rådgivning selv om det er glidende overganger mellom disse begrepene. Felles for begge er at de har som mål å hjelpe mennesker med deres problemer, enten de er personlige eller yrkesmessige. De baseres begge på mellommenneskelig kontakt og legger stort sett samme teorigrunnlag til grunn, uten at dette gjør at rådgivere behøver å ha kompetanse som terapeuter. Det er flere viktige, men ikke absolutte forskjeller mellom rådgivning og terapi, her nevnes noen

få. Rådgivning om mindre vansker gis til rådsøkere som vanligvis er bevisste på disse, mens terapi gir pasienter behandling i forhold til større vansker som pasienten muligens ikke har en tydelig forståelse av (enda). Målet for terapi er gjerne å helbrede pasienten, mens fokus for rådgivning er å forebygge og finne løsninger på rådsøkerens spesifikke problem. Rådgivning gis gjerne i pedagogiske settinger mens terapi ofte finner sted i medisinske settinger. Det vil imidlertid kunne oppstå en terapeutisk situasjon i rådgivning om denne berører dypere liggende vansker og følelser hos rådsøkeren. Etter hvert som rådsøkeren blir bevisst disse dypere liggende vanskene vil man kunne nærme seg og inkludere disse fra et rådgivningsperspektiv. Det er allikevel viktig at rådgivere er bevisste på denne gråsonen, og har et bevisst forhold til når rådgivningen går over i terapi (Lassen 2002).

3.3 Eksistensialisme som bakgrunn for rådgivning i en pedagogisk kontekst

I denne oppgaven velger jeg å se på anerkjennelse og rådgivning i en pedagogisk kontekst i lys av eksistensialisme.

I følge Schibbye (2004) er rådgivers holdning helt vesentlig i forhold til rådgivning. I denne holdningen ligger rådgiverens menneskesyn som rådgiveren vil være mer eller mindre bevisst på hvordan påvirker hennes teoretiske ståsted og praksis. I menneskesynet inngår det Bateson kaller uartikulerte forutsetninger, som er antagelser vi gjør om andre mennesker. I det at de er uartikulerte ligger at de er ”skjulte” for oss, men disse antagelsene ligger likevel til grunn for hvordan vi møter og forholder oss til andre mennesker (1972 i Schibbye 2004). Rådgivere som i liten grad er klar over disse antagelsene og deres menneskesyn vil også kunne ha liten innsikt i hvordan deres menneskesyn påvirker deres fokus.

Denne filosofiske retningen ble utviklet på bakgrunn av Jean-Paul Sartres tanker. I eksistensialismen står ”værensspørsmål” i fokus, det er det at vi er til, mer enn hva vi er som er sentralt. I følge denne forståelsen er menneskets første betingelse at vi er til, og vår verdi er derfor knyttet til vår eksistens. Deretter kommer essensen eller

innholdet i vår eksistens. Essensen representerer det faste og gitte, for eksempel kulturen vi lever i og de ulike rolleforventninger vi møter og tilpasser oss. Ved å tre frem i verden blir vi i følge eksistensialismen synlige som de spesielle individene vi er, mens hvem vi er kommer altså etter det faktum at vi først og fremst er til i verden. Menneskeverdet er med andre ord knyttet til vår blotte eksistens. Eksistensialismen tar sterk avstand fra tanken om det determinerte selv. I denne tanken ligger en forståelse av at menneskets utvikling og liv fullstendig formes av omstendighetene og forutsetningene mennesker fødes og lever med. Dette gir rådgivere et viktig korrektiv til tilnærminger som bare fokuserer på atferd basert på empiriske observasjoner og teori (Schibbye 2004). I følge eksistensialismen er mennesket med andre ord et intensjonelt vesen som kan definere eller endre sine egne liv på tross av de livsbetingelser og utfordringer de måtte stå overfor.

Fokus for rådgivning med et eksistensialistisk perspektiv er menneskenes livsproblemer som valg, angst, frihet og død, og hvordan mennesker kan håndtere disse. I følge eksistensialismen er det eksistensen som muliggjør den eksistensielle frihet; i kraft av sin blotte eksistens har mennesker dermed frihet i forhold til ytre definisjoner og konvensjoner som ligger i den kulturen de lever i. Menneskene har med andre ord frihet fra essensen ved sin eksistens. Et spørsmål som dukker opp i forhold til den individuelle friheten eksistensialismen forfekter, er hvorvidt man ikke behøver å forholde seg til sine medmennesker og de kulturelt aksepterte kodene i samfunnet man lever i. Eksistensiell pedagogikk har blitt kritisert for å gå for langt i vektleggingen av individet i forhold til det kollektive, men i følge Bay (2005) er denne kritikken misforstått. I følge eksistensialismen må mennesket ses i sammenheng med sine medmennesker og forstås i lys av de relasjoner de inngår i. Det er gjennom disse relasjonene at individets læring og selvdannelse foregår. Gjennom sitt ansvar overfor seg selv og sine handlinger rettet mot sine medmennesker er mennesket også ansvarlig overfor sine medmennesker. Det handler om å styrke menneskets forståelse av ansvar for sitt eget liv og sine handlinger, med alt det ansvar og muligheter det innebærer. I eksistensialismen vektlegges valget i seg selv mer enn konsekvensene av valget, men siden pedagogikk angår fremtiden blir konsekvensene av menneskenes valg det viktigste.

Pedagogiseringen av eksistensialismen kommer dermed til uttrykk ved at begge legger vekt på individets frihet til å velge sitt eget liv, mens eksistensiell pedagogikk altså går et steg videre i sitt fokus på konsekvensene av individets handlinger.

Rådgivning i en pedagogisk kontekst kan i lys av eksistensialisme forstås som et redskap for å hjelpe individet til å tilegne seg den kulturelle, sosiale og allmenne viten som er forutsetningen for en sosial tilværelse. Dette kommer jeg tilbake til ved drøfting av resultatene (s. 56).

3.4 Betydningen av tidlig intervensjon gjennom rådgivning

Mangelfull tidlig tilknytning mellom barn og foreldre kan blant annet føre til forstyrret evne hos barn til sosial kontakt og tilpasning (Rye 1998). Selv om barns tidlige erfaring er viktig, er det imidlertid ikke slik at barnas videre liv er fullstendig determinert av for eksempel tidlige negative erfaringer. Mennesket har kapasitet til å forandre seg hele livet, og kan dermed gjøre seg nytte av senere positive erfaringer (Brim og Kagen 1980 i Rye 1998). Positive erfaringer vil sannsynligvis ha større effekt jo tidligere de inntreffer. Samtidig viser forskning (Rye 1998) miljøene til de fleste barns har en tendens til å forbli like over tid når det gjelder grunnleggende trekk ved det mellommenneskelige samspillet. Dette innebærer at tidlig intervensjon i form av rådgivning i forhold til samspill mellom foreldre og deres barn vil kunne være svært viktig for barnets psykososiale utvikling (ibid.). Tidlig intervensjon vil også kunne dreie seg om å snu barns psykososiale oppvekstforhold knyttet til for eksempel foreldres livsbetingelser, uavhengig av deres kulturelle bakgrunn (Rye 1998). Tidlig intervensjon må altså omfatte viktige sider ved barns oppvekstmiljø, og må først og fremst rettes mot å styrke familien som erfaringsmiljø for barna. Styrking av samspillet mellom foreldre og deres barn må dessuten ta utgangspunkt i ressursene hos foreldre og barna, og forsøke å bygge på disse innenfor verdigrunnlaget som ligger i kulturen foreldrene og barna befinner seg i (ibid.).

For at barns positive psykososiale utvikling skal styrkes, trenger de at kontakten med foreldrene er preget av sensitivitet, varme og trygghet (ibid.). Rådgivere som jobber i

forhold til samspill mellom foreldre og deres barn vil derfor søke å styrke foreldrenes tilknytning til -, kommunikasjon med - og tilrettelegging for læring for sine barn.

Jeg velger å ikke gå videre inn på hvordan rådgivere kan styrke samspillet mellom foreldre og barn ettersom dette går utenfor min problemstilling som er: hva vektlegger rådgivere i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

I stedet går jeg videre til fokuset i min oppgave, der jeg ser nærmere på hvilken betydning rådgivers fokus på kultur kan ha i forhold til relasjonen mellom rådgivere og foreldre med flerkulturell bakgrunn.

3.5 Utgangspunktet for rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn

Rådgivere i åpne barnehager og foreldre med flerkulturell bakgrunn eksisterer begge innenfor noen grunnleggende værensbetingelser (Schibbye 2004) selv om de kan ha svært ulike livserfaringer. Ved å bevisstgjøre seg disse betingelsene kan rådgivere søke å møte foreldrene på en egnet måte selv om de selv ikke har erfart det å tilhøre en minoritet i et majoritetssamfunn. Ut fra en forståelse av foreldrenes situasjon kan rådgiverne identifisere hva som kan og ikke kan endres gjennom rådgivningen, og hvordan rådgiver kan dele foreldrenes opplevelse på en slik måte at de kan holde ut for eksempel en vanskelig livssituasjon. Dette blir mulig når rådgiveren vektlegger en forståelse av det felles eksistensielle fellesskapet mellom seg selv og foreldrene. Om rådgiveren har et slikt utgangspunkt for rådgivningsprosessen vil hun lettere kunne vise radsøkeren empati. For at foreldrene skal kunne dele sine opplevelser, tanker og følelser med rådgiveren er det sentralt at rådgiveren er autentisk og kongruent (Lassen 2002 Schibbye 2004) Dette innebærer at det er samsvar mellom rådgiverens følelsesuttrykk, kroppsspråk, verbale uttrykk og rådgiverens indre opplevelse. Dette er mulig når rådgiveren både har tilgang til sine egne egentlige opplevelser og har et reflektert forhold til disse.

3.5.1 Rådgiverens førforståelse

Felles for all rådgivning er at rådgiveren er sitt eget redskap i rådgivningsarbeidet. Som vi skal se forutsetter dette at rådgiveren har teoretisk innsikt og bevissthet rundt egen kompetanse, holdninger og førforståelse (Lassen 2002). Rådgiverens førforståelse dannes i følge Schibbye (2004) av rådgiverens bakenforliggende menneskesyn i tillegg til den teori rådgiveren støtter seg til. I rådgiverens menneskesyn vil uartikulerte forutsetninger kunne inngå, det vil si de antagelser vi alle har om andre mennesker (Bateson 1972 i Schibbye 2004). Det at de er uartikulerte innebærer at de er ”skjulte” for oss, men fremdeles er til stede på den måten at de ligger til grunn for hvordan vi forholder oss til andre. Disse andre vil i rådgiverens tilfelle være rådsøkerene. Teorien rådgiveren bruker skal hjelpe henne med å forstå hva som skjer i rådgivningsforholdet. Uten rådgivningsteori vil hun i følge Schibbye (2004) ikke kunne overskue sammenhengen mellom sin væremåte, bakenforliggende forutsetninger og den teori man styres av som rådgiver. Rådgiverens praksiserfaringer vil også virke inn på hennes holdninger (ibid.), samtidig som praksis kan forsterke det menneskesynet og de uartikulerte forutsetningene rådgiveren allerede har med seg (Øzerk 2005). Rådgiveren har dermed et mer eller mindre bevisst menneskesyn, som sammen med hennes metateoretiske syn styrer hennes fokus i forhold til og gjenspeiles i hennes væremåte med rådsøkerene. På praksisnivået er det nødvendig at rådgiveren er teoretisk reflektert (Schibbye 2004) fordi praksis er umiddelbar, og rådgiveren i denne situasjonen må være tilstede med rådsøkeren. En viktig del av rådgiverens kompetanse bør derfor bestå av innsikt i og arbeid med egne holdninger, slik at rådgiveren kan søke å møte rådsøker på en mest mulig respektfull, genuin og empatisk måte (Lassen 2002). En måte rådgiveren kan stille spørsmål ved sitt eget teoretiske ståsted og rådgivningspraksis på, er ved å bruke metateori som kan hjelpe henne med å vurdere sannhetsgehalten i teorien hun bruker. Teorier er relative, og har en oppmerksomhetsledende funksjon som vil være med på å styre rådgiverens fokus i forhold til rådsøkeren (Schibbye 2004). Et eksempel på dette vil være hvorvidt rådgiveren støtter seg til teori der kulturell bakgrunn anses som relevant for et rådgivningsforhold eller ikke. Teori er dessuten ikke fri fra verdimessige

implikasjoner, noe som fremhever betydningen av at rådgivere tydeliggjør sitt grunnsyn og dermed ivaretar sitt etiske ansvar i rådgivningsrelasjonen (Bae og Waastad 1992 i Schibbye 2004).

3.5.2 Anerkjennelse hos rådgiver

Begrepet anerkjennelse stammer fra Hegel (1967 i Schibbye 1996) og ble utviklet på filosofisk nivå. Begrepet er i følge Schibbye (2004) nærmest umulig å definere, men i anerkjennelse ligger ideen om å ”se igjen” og det å ”gjenkjenne, skjelne, befeste, erkjenne og styrke”. På det teoretiske nivået nedfelles anerkjennelse i begrepet selvaktelse; følelsen av å ha verdi for en selv og andre. Anerkjennelsesbegrepet er videreutviklet innen dialektisk relasjonsteori fra ideen om selvbevarelse som igjen er utledet fra biologisk overlevelse. Svært forenklet kan det sies slik: Menneskets fysiske overlevelse må sikres, og i det denne overlevelsen knyttes til det psykiske selvets overlevelse eller bevarelse, får selvaktelsen overlevelsesverdi. På symbolske måter veves menneskets selvaktelse inn i og kommer til uttrykk i dets relasjoner til andre og seg selv.

Anerkjennelse kan være en klinisk holdning hos rådgiveren (Schibbye 1996), men bør ikke være avgrenset til en teknikk eller brukes instrumentelt i rådgivningsprosessen (Schibbye 2004). Derimot er anerkjennelse noe man ”er” (ibid.). Jeg synes dette poenget bringer opp spørsmål som hvorvidt man kan skille rådgiveren som privatperson og fagperson, og i hvilken grad en anerkjennende holdning kan inngå i rådgivningsprosessen, som jo tross alt har et mål, uten å bli instrumentell? Denne diskusjonen vil imidlertid gå utover min oppgaves rammer og jeg kommer derfor ikke videre inn på problemstillingene her.

3.5.3 Anerkjennelse og rådgivningsrelasjonen

Schibbye (1996) understreker betydningen av at den anerkjennende holdningen ikke bare eksisterer ”inne” i rådgiveren, men kommer til uttrykk og virker i rådgivningsrelasjonen. Dette synliggjør det relasjonelle aspektet ved begrepet anerkjennelse, som er sentralt og overordnet i dialektisk teori. Den dialektiske

tankegangen understreker det at rådgiveren og foreldrene med flerkulturell bakgrunn inngår i en gjensidig og likeverdig relasjon, der begge skaper hverandres forutsetninger i samspillet ved at den enes væremåte viser til den andres og omvendt. Slik inngår begge parter i en helhet. Det er imidlertid viktig å merke seg at det at relasjonen er likeverdig ikke betyr at den er symmetrisk, men at partene i relasjonen har lik rett til sin egen opplevelse (Schibbye 2004). I enhver rådgivningsrelasjon står rådgiver og radsøker i et asymmetrisk forhold til hverandre hvor det er rådgiveren som har det faglige ansvaret for relasjonen (Lassen 2002). For at den anerkjennende holdningen skal komme til uttrykk i rådgiverens praksis er det nødvendig med en stadig overvåkning av ens egen begrepsbruk, slik at anerkjennelse ikke reduseres til et begrep rådgiveren påberoper seg å bruke i sin praksis (Schibbye 2004).

Hvordan virker så anerkjennelse som holdning hos rådgiver? En grunnleggende antakelse er at en anerkjennende holdning hos rådgiver virker intervenserende i rådgivningsforholdet ved at anerkjennelsen skaper mulighet for selvrefleksjon og en økende selvforståelse hos radsøkeren (Schibbye 2004), i dette tilfellet i møtet med foreldre med flerkulturell bakgrunn. Rådgiverens anerkjennende holdning kan sies å bygges inn i rådgivningsrelasjonen slik at holdningen danner et bakteppe for rådgivningsprosessen, der også konfrontasjoner, motsetninger og konflikter mellom rådgiveren og radsøkeren vil kunne finne sted (Schibbye 2004). Et hovedanliggende for rådgiveren i en rådgivningsrelasjon med disse foreldrene vil være å forsøke å innta deres opplevelsesmessige synspunkt, og slik uttrykke at hun oppfatter foreldrene som likeverdige mennesker. Rådgiveren kan signalisere at hun har grepet foreldrenes indre opplevelse ved å blant annet matche og dele stemningen verbalt eller ved hjelp av blikkontakt på en genuin og tilpasset måte (ibid.)

Gjennom ulike anerkjennende væremåter kan rådgiveren altså møte foreldrene med respekt og interesse (Lassen 2002, Schibbye 2004). Disse anerkjennende væremåtene er i likhet med begrepet selv dialektiske, i den forstand at de griper inn i hverandre, henger sammen, skaper hverandres forutsetninger og viser til hverandre (Schibbye 2004). Radsøkeres eventuelle opplevelse av å bli møtt på en genuin og respektfull måte av rådgiveren forutsetter at rådgiveren virkelig lytter til radsøkeren. I denne

oppgaven velger jeg derfor å kun gå nærmere inn på det å lytte på en anerkjennende måte. Dette innebærer at rådgiveren forholder seg til foreldrene på en åpen måte, uten å observere dem eller lytte til dem med forutinntatthet (ibid.). Åpen lytting er aktiv, engasjert, fokusert, utstrakt, konsentrert, intens og vital, og opptar hele rådgiverens selv (Schibbye 1996). Slik lytting kan være krevende for rådgivere (Schibbye 2004), fordi det å lytte på en åpen måte gjør at rådgiveren risikerer å bli beveget i nærheten som kan oppstå mellom seg selv foreldrene. Dette representerer en utfordring for rådgiveren, men vil kunne føre til utvikling og endring av holdninger hos henne. Gjennom å lytte på en åpen måte risikerer rådgiveren å komme foreldrene for nær, noe som kan være krevende og smertefullt om foreldrenes prosess gjenspeiler rådgiverens egne prosesser. En tredje årsak til at åpen lytting kan være krevende for rådgiveren er at hun rett og slett kan komme til å høre noe hun ikke vil vite, for eksempel at foreldrene opplever at rådgivningen ikke fungerer. Disse aspektene ved åpen lytting vil være krevende i alle former for rådgivning, men vil muligens utfordre rådgiveren spesielt når det gjelder rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn. Dette ettersom disse foreldrene kan tenkes å ha oppfatninger om for eksempel oppdragelse som er svært ulike de rådgiveren holder for å være ”riktige”. Det å lytte på en åpen måte til foreldre med flerkulturell bakgrunn krever altså en villighet hos rådgiver til å bli beveget og utfordret av dem.

Om rådgiveren ikke klarer å lytte på en åpen måte, uten førforståelse, vil hun sannsynligvis bare få sin førforståelse bekreftet, uten at hun virkelig forholder seg til foreldrene hun lytter til. Men er det overhodet mulig å lytte uten førforståelse? Svaret på det er sannsynligvis nei (ibid, Wormnæs 2005). Den vitenskapsteoretiske retningen fenomenologi, som jeg redegjør for på s. 45, gir imidlertid en nyttig innfallsvinkel når den vektlegger det å la et fenomen tre frem for oss. Dermed handler det ikke om å ikke ha en førforståelse, men å legge den til side lenge nok til at fenomenet kan få vise seg for oss uten å farges av førforståelsen. Ved å forsøke å sette sine mentale prosesser på vent, kan rådgiveren dermed i økt grad lytte til foreldrene og forsøke å få tak i deres opplevelse av fenomenet (Schibbye 2004). Her er Freuds neutralitetsbegrep relevant, fordi det innebærer at rådgiveren ikke dømmer eller bedømmer den andres opplevelse (Schibbye 1996). Dette innebærer at

rådgiveren aksepterer, tåler og lar foreldrene ha sin opplevelse i fred. Bekreftelse av foreldrenes opplevelse synliggjør at rådgiveren har en holdning om at foreldrenes opplevelser har verdi, og denne bekreftelsen kommer til uttrykk i måten rådgiveren lytter på.

Det kan være fort gjort at rådgiveren misbruker sin definisjonsmakt og vrir på foreldrenes opplevelse ved å holde fokus på sine egne vurderinger av det foreldrene forteller, i stedet for å anerkjenne foreldrene. En slik vurdering fra rådgiveren kan føre til at rådgivningsrelasjonen med foreldre kan bli låst i konflikt. Anerkjennelse derimot danner en ramme hvor foreldrene blir mer og mer inneforstått med at deres egne opplevelser har verdi, og føler at selv deres vanskeligste opplevelser kan rommes i rådgiverforholdet. Dette gir foreldrene mulighet til å ha et eierskap i forhold til sine opplevelser og oppfatninger, noe som igjen gjør at de kan forandre eller gi slipp på disse. Aksept og toleranse fra rådgiveren gir også foreldrene mulighet og rom til å styrke sin selvfølelse og relasjonskompetanse (Schibbye 2004).

Som jeg har vært inne på står partene i en rådgivningsrelasjon i et gjensidig påvirkningsforhold til hverandre. Rådsøkeren kan derfor ikke forstås uavhengig av relasjonen med rådgiveren, hvilket innebærer at anerkjennelse som holdning hos rådgiveren blir avgjørende for rådgivningens fremgang (ibid.).

3.6 Flerkulturell rådgivning

Det som er utfordrende i rådgivningssituasjoner er at mennesker er forskjellige, og enhver rådgivningssituasjon handler dermed i stor grad om å håndtere denne forskjelligheten (Øzerk 2005). I denne oppgaven er det forskjellighet i form av ulik kulturell bakgrunn mellom rådgiver og foreldre som står i fokus. I følge Øzerk (ibid.) kan rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn innebære spesifikke utfordringer som gjør at det er nødvendig å utvikle fagfeltet flerkulturell rådgivning. I denne oppgaven forstår jeg flerkulturell rådgivning som

---

”en form for rådgivning som foregår mellom minst to personer som kan ha sosiokulturell, etnisk og språklig bakgrunn” (Jackson, 1993 i Gelso & Fret, 2001, oversatt av Øzerk 2005).

I følge denne forståelsen har enhver rådgivningssituasjon flerkulturelle elementer i seg. Denne forståelsen kan ha en negativ side fordi det kan føre til at rådgiveren ikke forholder seg til at rådgivningsrelasjonen kan bli påvirket av faktorer knyttet til etnisitet. På den andre siden gjenspeiler denne forståelsen av rådgivning at samfunnet er flerkulturelt og at mange mennesker opplever at omgivelsene forholder seg for mye eller for lite til deres kulturelle tilhørighet. Utfordringen for rådgivere i flerkulturelle rådgivningssituasjoner er altså å forholde seg til foreldrenes kulturelle bakgrunn og eventuelle kulturforskjeller mellom seg selv og foreldrene på en måte som styrker rådgivningsrelasjonen. Flerkulturelle rådgivningsferdigheter handler om inkludering av kulturelle hensyn (considerations) i planlegging av intervensjon, målformulering, diagnostisering og valg av behandling (Ridley et al 1994b i Gelso og Fretz 2001). Dette går jeg ikke videre inn på her ettersom det ikke er relevant i forhold til min problemstilling som handler om hva rådgivere vektlegger i sin rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn.

Hvordan rådgiver vektlegger rådsøkeres kultur i sitt rådgivningsarbeid vil henge sammen med deres perspektiv på kultur. Øzerk (2005) deler kultur inn i tre perspektiver. Det relativistiske perspektivet på kultur og det absolutistiske perspektivet på kultur ligger i hver sin ende av et kontinuum av tilnærminger til flerkulturell rådgivning. I midten av kontinuumet ligger det universalistiske perspektivet på kultur. Rådgivere vil befinne seg et sted på dette kontinuumet avhengig av ulike faktorer som deres førforståelse. Det er lite trolig at noen rådgivere vil ha et rendyrket relativistisk eller absolutistisk perspektiv på kultur (Øzerk 2005.). Dette vil jeg nå komme nærmere inn på.

3.6.1 Det relativistiske perspektivet på kultur

Rådgivere som forholder seg til rådgivning ut fra dette perspektivet vil anse de ulike kulturene som atskilte enheter, og vil mene at mennesker fullstendig formes av den kulturen man vokser opp i eller identifiseres med. I følge denne forståelsen vil

foreldre med flerkulturell bakgrunn forstås av rådgiveren som produkter av kulturen de kommer fra. Dette innebærer at rådgiveren vil forklare foreldrenes atferd og tenkning kun ut fra deres kulturelle bakgrunn, eller ut fra den kulturen rådgiveren tror at foreldrene tilhører. Dermed overser rådgiveren alle andre forhold ved foreldrenes livssituasjon, som for eksempel den sosiale og materielle status de hadde før de kom til Norge, eventuelle opplevelser i forbindelse med flukt fra krig, i tillegg til deres personlige ressurser og behov. Rådgiveren vil dermed stå i fare for å overgeneralisere ut i fra sin oppfatning av foreldrenes kultur, og vil i følge Øzerk (2005) også kunne ha lave forventninger til foreldre og deres barn om de kommer fra bestemte land. Det er altså snakk om en stereotyp oppfatning av foreldrene som viser seg ved at rådgiver møter foreldrene med en førforståelse preget av fordommer. Slik jeg forstår det ligger det et fravær av undring i dette perspektivet, som vil kunne føre til at rådgivere med dette perspektivet vil kunne feiltolke foreldres atferd fordi de ikke sjekker ut sin forståelse av og forklaring på atferden med foreldrene det gjelder. Et banalt eksempel på dette kan være ulike forståelser av tid og det å være presis, noe som tolkes ulikt i ulike kulturer. En rådgiver med et relativistisk perspektiv som opplever at foreldre med flerkulturell bakgrunn ikke møter opp til avtalt tid, vil kunne tolke dette som manglende interesse fra foreldrenes side, mens det egentlig kan dreie seg om manglende klargjøring av hva oppmøte til presis tid innebærer. Når et slikt negativt bilde av foreldrene dannes og ikke tas tak i gjør det at betingelsene for en fruktbar rådgivningsprosess preget av respekt i liten grad er tilstede, slik jeg forstår det. Øzerk (ibid.) fremhever videre at dersom flere rådgivere opplever og tolker slike forhold likt og ikke stiller spørsmål ved sine tolkninger, vil etableringen av slikt perspektivfellesskap kunne føre til at foreldre med flerkulturell bakgrunn blir underordnet rådgiverne, mens disse i sin tur blir underordnet det relativistiske perspektivet på kultur. Slik vil avstanden mellom rådgiverne og foreldre med flerkulturell bakgrunn som rådsøkere øke fordi et slikt utgangspunkt gjør det vanskelig å etablere konstruktive dialoger og rådgivningsrelasjoner. For å unngå dette er det nødvendig, som jeg har vært inne på tidligere at rådgiverne tør å se på sine rutiner og tolkninger med et kritisk blikk, noe som kan være smertefullt men nødvendig.

3.6.2 Det absolutistiske perspektivet på kultur

Rådgivere med dette perspektivet på kultur legger ingen vekt på rådsøkers kultur og mener at kultur ikke spiller noen rolle i forhold til de menneskelige tenke- og handleprosesser (Øzerk 2005). De forstår ulike psykologiske prosesser som for eksempel persepsjon, hukommelse og prosessering som felles for alle mennesker uavhengig av deres kulturelle bakgrunn. Ut fra dette perspektivet forklares variasjoner mellom mennesker som resultat av menneskets individuelle erfaringer, mens kulturens påvirkning ikke anerkjennes. Dette fører til at rådgivere hovedsakelig vektlegger foreldrenes enkelterfaringer ved kartlegging og utredning av barna og foreldrenes situasjon. Dette kan være problematisk fordi selv om individuelle erfaringer er verdifulle og relevante, medfører vektleggingen en fornektning av kulturens innvirkning på foreldrenes forhold til rådgiverne som representanter for majoritetssamfunnet slik jeg forstår Øzerk (2005). Dermed dreier det seg om en kulturell ”blindhet” hos rådgiveren som kan føre til at hun i liten grad er kulturelt sensitiv. Denne ”blindheten” vil også gjelde for rådgiverens oppfatning av sin egen kulturelle tilhørighet og referanseramme, som hun da ikke vil være bevisst i forhold til eller oppfatte som relevant i forhold til de vurderingene hun gjør av foreldrene. Dermed vil rådgiveren kunne påberope seg sannheter som kanskje egentlig er kulturelle og dermed relative. En rådgiver med dette perspektivet vil mene at hun behandler alle likt, og vil ikke justere sin tilnæringsmåte overfor foreldre med ulike kulturelle bakgrunn. På samme måte som for rådgivere med et relativistisk perspektiv på kultur, vil dette kunne føre til kommunikasjonsvansker og feiltolkninger, og den gode rådgivningsrelasjonen vil da utebli. En rådgiver med et absolutistisk perspektiv på kultur fokuserer altså på individet, og vil i følge Øzerk (ibid.) derfor tillegge foreldrene ansvaret for eventuelle mislykkede rådgivningsprosesser. Denne rådgiveren vil dermed ikke forholde seg til eller reflektere rundt betydningen av sin egen og foreldrenes ulike kulturelle bakgrunner og referanserammer for rådgivningsrelasjonen.

3.6.3 Det universalistiske perspektivet på kultur

Rådgivere som har dette perspektivet på kultur forholder seg til ytterpunktene på dette kontinuumet på en mer balansert måte (Øzerk 2005). Dette perspektivet tar høyde for både den menneskelige naturen, menneskets psykiske prosesser og kulturens virkninger. Utgangspunktet for dette perspektivet er forståelsen av at mennesker i alle kulturer har de samme grunnleggende behovene og psykiske prosessene og opplever de samme følelsene. Kulturen kommer inn i forhold til hvordan disse behovene dekkes, hvordan prosessene oppleves og følelsene uttrykkes. Rådgivere med dette perspektivet vil derfor være både menneskesensitive og kultursensitive (ibid). De vil dermed møte foreldre med flerkulturell bakgrunn ut i fra forståelsen av at de selv som rådgivere, og foreldrene som radsøkere, inngår i kulturelle sammenhenger og står i komplekse relasjoner med andre mennesker, og dessuten påvirkes av de forhold de lever under og de erfaringer de har med seg. En rådgiver med dette perspektivet vil være bevisst det asymmetriske forholdet som i utgangspunktet eksisterer mellom radsøker og rådgiver, og som vil kunne forsterkes på grunn av de ulike kulturelle bakgrunnene og referansene. Fokus for etableringen av rådgivningsrelasjonen vil dermed være likeverd og respekt for foreldre med flerkulturell bakgrunn.

En konkret måte å nærme seg foreldrene på en respektfull måte vil i følge Øzerk (2005) være å bli kjent med foreldrene og deres kultur i forkant av rådgivningen. Dette vil kunne foregå på ulike måter avhengig av de konkrete rådgivningssituasjonene. Om rådgiveren bruker rådgivningssituasjonene til å innhente informasjon om foreldrenes kultur vil det kunne forsterke det asymmetriske i relasjonen. Ved å tilegne seg kunnskap om foreldrene og deres kulturelle referanser på forhånd kan rådgiveren derimot gi foreldrene opplevelsen av å bli møtt som hele mennesker som kan få hjelp i forhold til deres rådgivningsbehov.

3.6.4 Kort kommentar til redegjørelsen av ulike perspektiver på kultur

På bakgrunn av min redegjørelse for forståelse av kultur ut fra overnevnte perspektiver kan en flerkulturell rådgivningskompetanse i form av universalistisk holdning til kultur hos rådgiver muligens være sammenfallende med anerkjennelse hos rådgiver. En universalistisk holdning til kultur hos rådgiver vil dermed kunne innebære at rådgiver har et forsterket fokus på betydningen av å forholde seg til radsøkerens kulturelle bakgrunn på en anerkjennende måte. Dette kommer jeg tilbake til på s. 77.

4. Metode

I dette kapitlet beskriver og vurderer jeg mitt valg av forskningsdesign og betydningen av min førforståelse. I tillegg til en kortfattet presentasjon av mitt utvalg fokuserer jeg drøftingen på bakgrunnen for valget, datainnsamling, analyse og tolkning. Til slutt knytter jeg noen refleksjoner til mitt prosjekts validitet, reliabilitet og de etiske hensyn jeg har tatt. Først redegjør jeg for forskerens rolle i kvalitativ analyse.

4.1 Forskerens rolle i kvalitativ analyse

Felles for alle analysetilnærminger som anvendes innen kvalitativ forskning er at de har en fortolkende tilnærming til datamaterialet (Dalen 2004). I dette ligger forståelsen av at mennesker skaper sin egen sosiale virkelighet og gir mening til sine egne erfaringer. Dette medfører at virkeligheten er mangfoldig og varierer med øynene som ser. Samtidig finnes det en slags menneskeskapt struktur som påvirker hvordan vi oppfatter virkeligheten, det er noe som er felles når det gjelder hvordan mennesker erfarer. Jeg går ikke videre inn i denne debatten om i hvilken grad man er fri eller styrt av normene i et samfunn, i stedet synes jeg det er relevant å se på dette i forhold til forskerens rolle i kvalitativ analyse. I motsetning til kvantitativ analyse som hovedsakelig opererer med målbare størrelser, forholder man seg i kvalitativ analyse til fenomener som er komplekse og vanskelige å måle. Tilsvarende finnes det standardmetoder for gjennomføring og analyse av spørreundersøkelser, mens det ikke finnes en felles prosedyre for gjennomføring og analyse av forskningsintervjuer. Tidligere innebar det at kvalitativ analyse ble kritisert for å være for opp til den enkelte forsker i stor grad, men det er ikke tilfelle nå lenger. I dag finnes det mye litteratur som omhandler kvalitativ analyse og ulike kvalitative tilnærminger er godt dokumenterte (Kvale 1997). Forskere som velger kvalitativ metode har med andre ord mye teori og annen forskning å støtte seg på. Allikevel vil det alltid være slik i kvalitativ analyse at forskeren vil spille en større rolle i forskningen enn i kvantitativ analyse ettersom forskeren regnes som sitt eget viktigste forskningsinstrument. For I

kvalitative studier som denne er forskerens utgangspunkt vesentlig. I denne oppgaven velger jeg å se på anerkjennelse og rådgivning i en pedagogisk kontekst i lys av eksistensialisme.

4.1.1 Førforståelse

I kvalitativ forskning er det viktig at forskeren redegjør for sin førforståelse ettersom forskeren selv er det viktigste forskningsinstrument. Det er dermed viktig å gjøre rede for dette slik at leserne av denne oppgaven kan forstå hvilke forutsetninger jeg legger til grunn for mitt fokus og mine slutninger

Min førforståelse består i kjennskap til temaet flerkulturell rådgivning i forkant av undersøkelsen og mitt teoretiske ståsted som spesialpedagog der jeg vektlegger eksistensialisme og anerkjennelse. Jeg hadde dessuten kjennskap til åpne barnehager i forkant av min undersøkelse. Denne arenakunnskapen opplevde jeg som en fordel i arbeidet med undersøkelsen ettersom det frigjorde mine informanter fra å bruke tid på å sette meg inn i driften av barnehagene, slik at vi kunne bruke tiden sammen til temaet for intervjuene. Som jeg beskrev på s. 46 samsvarer denne måten å anvende min førforståelse på med mitt valg av fenomenologi som forståelsesramme for undersøkelsen.

Forståelse fremtrer i følge Wormnæs (2005) på bakgrunn av en førforståelse, noe forskeren alltid har med seg (Dalen 2004). I min undersøkelse har jeg dermed ikke kunnet legge min førforståelse fra meg eller fullstendig unngå at min forståelse og tolkning farges av denne. Samtidig har jeg bestrebet meg på å være åpen i møtet med mine informanter. Dette innebærer ikke nødvendigvis en motsetning. Ved å kontinuerlig bevisstgjøre meg min førforståelse i forhold til mitt teoretiske ståsted har jeg forsøkt å bruke den slik at den åpnet for størst mulig forståelse av mine informanters livsverden. Mitt fokus på å belyse temaet fra et informantperspektiv gjenspeiles i mitt valg av metode for datainnsamling og utforming av intervjuguiden (vedlegg 1).

4.2 Vitenskapsteoretiske vurderinger

I dette kapittelet redegjør jeg for tre vitenskapsteoretiske tilnærminger jeg har forholdt meg til i arbeidet med undersøkelsen og mitt kvalitative datamateriale. I valg av metode og utforming av min intervjuguide har jeg brukt en fenomenologisk forståelsesramme. Når det gjelder koding, analyse og tolkning av mitt datamateriale har jeg tilnærmet meg dette ut fra Grounded Theory og hermeneutikk. Felles for disse vitenskapsteoretiske retningene er at det er en fortolkende tilnærming til kvalitativ forskning som vektlegges (Dalen 2004).

Min undersøkelse er en kvalitativ intervju-undersøkelse, der jeg ser på forholdet mellom anerkjennelse og flerkulturell rådgivningskompetanse når det gjelder samspillsrettet rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn. Dette temaet forsøker jeg å belyse gjennom min problemstilling: Hva vektlegger rådgivere i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

4.2.1 Fenomenologi

I undersøkelsen håpet jeg å få tilgang til rådgivernes perspektiver på sine egne holdninger overfor foreldre med flerkulturell bakgrunn og deres syn på flerkulturell rådgivning. Det ble derfor naturlig å benytte kvalitativt intervju i undersøkelsen ettersom denne metoden i følge Dalen (2004) er godt egnet til å få tak i informantenes tanker, følelser og erfaringer. Jeg oppfatter tanker og erfaringer som foranderlige fenomener, og det ettersom mitt mål med intervjuene var å få tak i rådgivernes perspektiver på sin egen rådgivningspraksis valgte jeg en fenomenologisk forståelsesramme for undersøkelsen. Den fenomenologiske tradisjon kan sies å bestå av en rekke retninger innen filosofi som er svært betydningsfull for samfunnsvitenskapelig tenkning (Bengtsson 1991 i Dalen 2004). I pedagogiske fag vektlegges hverdagsvirkelighet innen fenomenologi (Schutz 1967, 1973 i Dalen 2004), noe som samsvarer godt med mitt overnevnte fokus i oppgaven. I følge fenomenologisk tradisjon innebærer det å forstå et annet menneske at forskeren forsøker å "se det samme som det mennesket ser" (Gustavsson 2001 i Dalen 2004: 20). Dette krever at forskeren har satt seg godt inn i informantenes verden (ibid.)

Under redegjørelsen av min førforståelse (s. 44) nevner jeg at jeg hadde jeg kjennskap til åpne barnehager i forkant av undersøkelsen. Ut fra den fenomenologiske forståelsesrammen forsøkte jeg å bruke min arenakunnskap om åpne barnehager samtidig som jeg etterstrebet å nærme meg rådgiverne på en åpen måte.

4.2.2 Grounded Theory

Grounded Theory er en teoretisk tilnærming som kan være nyttig i kvalitative intervjustudier (Dalen 2004). Innen denne forståelsesrammen vektlegges informanternes egne perspektiv i forskerens arbeid med analysen. Analysen utvikles med andre ord på bakgrunn av datamaterialet, noe som er en induktiv eller ”bottom-up”-tilnærming til analyse. En Grounded Theory-tilnærming til forskning har som mål å utvikle ny teori på bakgrunn av mønstre og sammenhenger som trer frem i forskerens datamateriale. I min undersøkelse har jeg nøydt meg med å ta inspirasjon fra Grounded Theory i forhold til i mitt arbeid med kodingen av mitt datamateriale. Dette kommer jeg tilbake til på s. 51. I tillegg har det å sette meg inn i Grounded Theory styrket mitt fokus på å være oppmerksom på nye mønstre som ville kunne ligge i materialet. Evnen til å se disse dimensjonene i datamaterialet beskrives som teoretisk sensitivitet i Grounded Theory, og det er en sensitivitet jeg har søkt å utvikle underveis i arbeidet med undersøkelsen. Ved å ”lytte” til datamaterialet på denne måten forsøkte jeg å utvikle oppgaven ut fra materialet underveis i prosessen (Strauss & Corbin 1996). Dette samsvarer med den siste tilnærmingen jeg har lagt til grunn i mitt arbeid med undersøkelsen og datamaterialet; hermeneutikk.

4.2.3 Hermeneutikk

Hermeneutikk betyr ”læring om tolkning” (Dalen 2004). Innen denne vitenskapsteoretiske retningen er det forståelse og fortolkning som står i fokus. Målet i en hermeneutisk tilnærming er å *”fortolke et utsagn ved å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart oppfattes”* (ibid: 20). I mitt arbeid med undersøkelsen fokuserte jeg blant annet på hva jeg kunne få vite om rådgivernes perspektiv på kultur på bakgrunn av deres utsagn i intervjuene. Det å nærme meg

mine data på en fortolkende måte i henhold til hermeneutikk falt seg derfor naturlig for meg. Innen hermeneutikk utvikles forståelse og tolkning av datamateriale gjennom den hermeneutiske spiral. Denne spiralen oppstår ved at forskeren anvender en vekselvirkning mellom helhet og del i datamaterialet, eller mellom seg selv og teksten hun jobber med i sin søken etter en dypere forståelse av sitt datamateriale. Dette kan foregå ved at forskeren setter en del av sitt materiale, som informantenes utsagn, inn i en større kontekst for så å forsøke å forstå delen i lys av helheten som konteksten kan representere. Det å sette budskapet inn i en større helhet er i følge hermeneutikken essensielt for at forskeren skal kunne gripe en dypere mening. På samme måte som delen settes i sammenheng med helheten, forsøker forskeren gjennom den hermeneutiske spiralen også å tilpasse helheten med delen, og å forstå helheten i lys av denne. Forskerens førforståelse vil også inngå i den hermeneutiske spiral, og på samme måte som dypere forståelse av forskerens datamateriale sannsynlig alltid kan utvides, vil den bevisste forsker alltid kunne utvikle sin førforståelse. Den hermeneutiske spiral har med andre ord ikke noe absolutt slutt punkt.

4.3 Metodiske perspektiv

4.3.1 Utvalg

Som jeg har gjort rede for ønsker jeg å belyse temaet flerkulturell rådgivning gjennom å få innsikt i hva rådgivere vektlegger i forhold til foreldre med flerkulturell bakgrunn og deres barn.

Kriteriet for mitt utvalg var at informantene skulle jobbe med rådgivning av foreldre med og uten flerkulturell bakgrunn i en åpen barnehage. Bakgrunnen for valg av åpne barnehager som arena er at åpne barnehager som nevnt driver rådgivningsvirksomhet rettet mot foreldre og deres samspill med sine barn og at disse barnehagene ofte er det første kulturmøtet mellom det norske samfunnet og familier med flerkulturell bakgrunn. Barnehagene tilbyr foreldre med barn fra 0-5 et miljø hvor de kan være sammen med barna i et miljø tilrettelagt for lek og samspill, og der de kan få

rådgivning rundt det å være forelder av fagfolk. De to barnehagene jeg henvendte meg til driver begge rådgivningsarbeid rettet mot foreldre med flerkulturell bakgrunn og etnisk norske foreldre. Det var derfor min vurdering at rådgivere som arbeider i disse barnehagen vil ha interessante perspektiver på forholdet mellom anerkjennelse hos rådgiver og flerkulturell rådgivningskompetanse.

Felles for de to åpne barnehagene er at de har et lavterskeltilbud som er åpent for alle foreldre med spedbarn. Her er foreldrene sammen med sine barn i et miljø som er tilrettelagt for lek og samspill, og hvor det foregår uformell rådgivning i forhold til foreldrenes samspill med barna og det å være forelder generelt. Denne delen av barnehagenes virksomhet ledes av en pedagogiske leder og en flerkulturell assistent. Begge barnehagene gir også norskundervisning til mødre med flerkulturell bakgrunn mens barna deres passes av ansatte i barnehagen. Fokus i gruppene er bl.a. nettverksbygging, læring av språk og kulturelle koder, og bekreftelse på forelderrollen. Gruppene ledes av en norsklærer sammen med en tospråklig assistent. I tillegg har den ene åpne barnehagen et tilbud om rådgivning i forhold til samspill i en fast gruppe for foreldre som er deprimerte eller av annen grunn trenger ekstra støtte. Denne gruppa ledes av to familierådgivere, og foreldrene kommer til gruppa via bl.a. helsestasjon, mødre hjem, barnevernet og lavterskeltilbudet.

Jeg har intervjuet fire rådgivere fra to åpne barnehager, to rådgivere fra hver barnehage. Rådgiverne har ulik arbeidserfaring og faglig bakgrunn med varierende grad av formell rådgivningskompetanse. Jeg definerer allikevel alle som rådgivere ut fra forståelsen av at i et rådgivningsforhold er den som mottar hjelp klienten, mens den andre som gir hjelp er rådgiver i kraft av sin trening (Lassen 2002: 27).

4.3.2 Intervju

Intervju betyr *”utveksling av synspunkter”* (Dalen 2004). Kvale (1997) fremhever at intervjuformens styrke er at den er godt egnet til å få frem informantenes egne tanker og refleksjoner, og dermed fanger opp variasjonen i informantenes oppfatninger om et tema. Det å bruke intervju ga meg derfor mulighet til å få ulike perspektiv på et så komplekst tema som rådgivning. Jeg valgte å bruke en semi-strukturert intervjuform,

fordi jeg som intervjuer da både kunne styre samtalene mot temaer og spørsmål jeg hadde forberedt (Dalen, 2004), samtidig som jeg kunne følge opp og utdype de ulike informantenes svar på en fleksibel måte. Jeg laget derfor en intervjuguide som hjalp meg med å fokusere intervjuet inn mot temaene jeg var interessert i samtidig som jeg sto fritt til å følge informantens tankerekker (se vedlegg 1). Kvale (1997: 28) fremhever at det er den *”menneskelige interaksjonen i intervjuet som produserer vitenskapelig kunnskap”*. For virkelig å kunne være tilstede sammen med informantene i intervjusituasjonene la jeg derfor vekt på å kunne intervjuguiden utenat. Hadde jeg valgt en helt strukturert intervjuform ville jeg ikke kunnet rokkere om på spørsmålenes rekkefølge eller følge opp informantenes svar med spontane spørsmål slik jeg gjorde, og intervjuguiden min ville da ha blitt mer til hindring enn støtte i forhold til å frembringe så fyldig informasjon som mulig i intervjuene.

4.3.3 Intervjuguide

I intervjuguiden la jeg vekt på å stille spørsmål om rådgivernes erfaringer og tanker om rådgivning både med foreldre som hadde flerkulturell bakgrunn og med foreldre som for eksempel hadde etnisk norsk bakgrunn. For å styrke den teoretiske validiteten operasjonaliserte jeg teorien jeg bruker i oppgaven som tre temaer i intervjuguiden:

- Rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur generelt
- Rådgivers vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn
- Rådgivers flerkulturelle rådgivningskompetanse

Jeg var klar over at det var en risiko for at jeg ville få ”politisk korrekte” svar på en del av spørsmålene, og jeg valgte derfor å stille spørsmålene om de ulike temaene på litt ulike måter i håp om å få frem rådgivernes virkelige tanker og erfaringer. Videre var jeg svært oppmerksom på spørsmålenes utforming og språk i forhold til å ikke påvirke informantene. Jeg valgte å hovedsaklig bruke åpne spørsmål i intervjuguiden. Underveis i de ulike intervjusituasjonene la jeg allikevel inn noen ledende spørsmål for å sjekke hvor sammenhengende informantenes utsagn var, i tillegg til å kontrollere om jeg hadde forstått dem riktig. Jeg oppsummerte også underveis for å

unngå å misforstå informantene. For å styrke mine ferdigheter som intervjuer og prøve ut intervjuguiden foretok jeg et prøveintervju med pedagogisk leder i en av barnehagene. Dette intervjuet ga meg verdifull øvelse og innsikt som jeg brukte i revideringen av intervjuguiden. Disse valgene som jeg har gjort rede for ovenfor støtter etter min mening opp under intervjuenes reliabilitet.

4.3.4 Gjennomføring, opptak og transkribering av intervjuene

Alle intervjuene tok ca 1 time og foregikk i enerom på informantenes arbeidsplasser. Tanken bak det var både at det var praktisk for informantene og at jeg la til grunn at de ville føle seg komfortable i intervjusituasjonene om de fant sted i et miljø som var kjent og trygt for dem. To av intervjuene ble foretatt tidlig på dagen da informantene var opplagte, mens to ble foretatt etter endt arbeidsdag av praktiske årsaker, noe som kan ha virket inn på informantene. Under et av intervjuene ble vi også avbrutt flere ganger, noe som også kan ha virket forstyrrende for informanten, selv om hun oppga at det gikk greit.

Alle intervjuene ble tatt opp på minidisk, noe jeg gjorde for å kunne ivareta informantenes utsagn, og dermed den deskriptive validiteten, på best mulig måte. Intervjuene ble av samme grunn transkribert fortløpende og så nøyaktig som mulig etter avsluttet intervju. Under transkriberingen la jeg vekt på å nedtegne informantenes utsagn så nøyaktig som mulig, og har bevart informantenes dialekt i transkriberingen. Der det var nødvendig for å forstå informantenes svar transkriberte jeg også mine spørsmål. Etter å ha sammenlignet lydbåndene med mine transkriberinger la jeg lydbåndene vekk og forholdt meg deretter til transkriberingene som mitt empiriske materiale. Jeg er klar over at transkripsjonene kan oppfattes som ufullstendige fordi de er skriftliggjøringer av muntlig kommunikasjon, og dermed er en gjengivelse av mitt opprinnelige empiriske materiale (Kvale 1997). Jeg velger allikevel å støtte meg til Dalen (2004) som fremhever at det er naturlig for forskeren å forholde seg til transkripsjonene som utgangspunkt for analysen når disse er sjekket grundig opp mot lydbåndene. Transkripsjonene er preget av mine beslutninger underveis i transkriberingsprosessen, selv om jeg altså har bestrebet meg på å være

tro mot lydbåndene. For øvrig anonymiserte jeg alle personopplysninger allerede i transkriberingen.

4.4 Analyse

I analysen legger jeg vekt på å se på dataene jeg har samlet inn gjennom intervju i lys av flerkulturell rådgivningsteori der informantenes holdninger diskuteres ut fra kontinuumet etnosentrisme og kulturel relativisme og teori om anerkjennelse hos rådgiver. Slik kryss-sjekking av datamaterialet (kildetriadring) vil kunne hjelpe meg med å nå en høy grad av validitet i oppgaven (Vedeler 2000). Jeg går videre in på min undersøkelses validitet på s. 52.

Som jeg gjorde rede for på s. 46 er jeg inspirert av Grounded Theory mht koding av datamaterialet, og viktigheten av å være oppmerksom på eventuelle nye dimensjoner som vil kunne ligge i materialet. Ved å "lytte" til datamaterialet på denne måten kunne jeg utvikle oppgaven ut fra materialet underveis i prosessen (Strauss & Corbin 1996). Dette samsvarer med den hermeneutiske spiral, som viser at dypere forståelse av datamateriale utvikles i et samspill mellom helhet og del, meg selv og tekst, samt min førforståelse som forsker (Dalen 2004).

Jeg har benyttet meningskategorisering (Kvale 1997) som metode for analyse av mitt datamateriale.

4.4.1 Meningskategorisering

Denne metoden består av to faser, der den første dreier seg om å identifisere hoveddimensjonene i materialet, mens man i den andre fasen utleder spesifikke underkategorier (Kvale 1997). Under kategoriseringen reduseres lange uttalelser til enkle kategorier, slik at innholdet i hoveddimensjonen trer frem på en mer nyansert måte. Slik kan forskeren få en god oversikt over et stort og komplekst datamateriale.

Jeg benyttet meg av databehandlingsprogrammet NUD*IST i mitt arbeid med å lage meningskategorier i datamaterialet. Meningskategorisering kan benyttes både innen en deduktiv tilnærming, der forskeren har utarbeidet hovedkategoriene på forhånd, og

innen en induktiv tilnærming, der forskeren koder med utgangspunkt i det innsamlede datamaterialet. Som jeg har gjort rede for tidligere har jeg tatt inspirasjon fra Grounded Theory som er en induktiv tilnærming idette arbeidet. Jeg har imidlertid ikke bundet meg til bruk av Grounded Theory, og i min undersøkelse har jeg valgt å kombinere en deduktiv og induktiv tilnærming. Dette innebærer at jeg definerte noen kategorier i henhold til spørsmålene i intervjuguiden, mens andre kategorier ble tydelige på bakgrunn av det innsamlede datamaterialet mitt. NUD*IST-programmet var spesielt nyttig i den induktive meningskategoriseringen, der jeg lagde frie kategorier ("free nodes") i tillegg til de kategoriene jeg lagde på bakgrunn av intervjuguiden. Det å kombinere disse tilnærmingsmåtene gjorde at jeg i større grad kunne få frem all relevant informasjon. Meningskategoriseringen gjorde det tydelig at det var noen temaer som rådgiverene la mer vekt på enn andre. Jeg samlet kategoriene som omhandlet temaene, og fant slik tyngden i materialet mitt. Selv om det avtegnet seg mange interessante mønstre i datamaterialet, fokuserer jeg presentasjonen av mine resultater på hovedtyngden eller hovedtemaet i materialet, som dreier seg om hva rådgiverne vektlegger i forhold til foreldre de rådgir i forhold til samspill og deres barn. Denne avgrensningen har jeg måttet foreta av hensyn til oppgavens problemstilling og omfang, men det innebærer at mitt datamateriale er underutnyttet.

Når det gjelder det videre analyse og tolkningsarbeidet har jeg valgt å nærme meg hovedtemaet ut fra et fenomenologisk og hermeneutisk ståsted, slik jeg har gjort rede for tidligere i kapittelet.

4.5 Diskusjon av undersøkelsens kvalitet

4.5.1 Validitet og reliabilitet

I hvilken grad et forskningsprosjekt er troverdig og har god kvalitet er knyttet til dets grad av validitet og reliabilitet. Forenklet kan man si at validitet dreier seg om gyldigheten av måleresultatene, mens reliabilitet handler om hvor nøyaktige målingene er og dermed i hvilken grad forskningen er pålitelig (Befring 2002).

Reliabiliteten kan styrkes på ulike måter. I denne oppgaven er reliabilitetsarbeidet særlig knyttet til kategoriseringsarbeidet. Jeg har forsøkt å styrke den i mitt prosjekt på ulike måter. Jeg tok opp intervjuene på lydbånd og sjekket underveis i intervjuene at jeg forsto informantene riktig. I forhold til transkriberingen la jeg vekt på å bevare informantenes utsagn på en så nøyaktig måte som mulig. Samtidig er jeg klar over at det at jeg har valgt en kvalitativ metode som semi-strukturert intervjuform gjør at jeg ikke kan oppnå en like høy grad av reliabilitet som kan være mulig i et mer strukturert design.

Arbeidet med å etterstrebe en høy grad av validitet bør fungere som en kvalitetskontroll i alle stadier av forskningsprosessen (Kvale 1997). Validiteten i kvalitative forskningsprosjekt er knyttet til forskerrollen (Dalen 2004). Jeg har derfor valgt å gjøre rede for min førforståelse tidligere i oppgaven for å gi leseren mulighet til å vurdere i hvilken grad jeg er subjektiv i min fremstilling og tolkninger.

Maxwell (1992) deler spørsmålet om validitet inn i fem aspekter; deskriptiv validitet, tolkningsvaliditet, teoretisk validitet, generaliserbarhet og evalueringsvaliditet. Jeg har kommet inn på validitetsspørsmål underveis i dette kapittelet, men vil nå ta for disse fem aspektene ved validitet i henhold til Maxwells fremstilling.

4.5.2 Deskriptiv validitet

Deskriptiv validitet handler om i hvilken grad registrering av data er gjort på en nøyaktig måte (Maxwell 1992). En trussel mot den deskriptive validiteten kan for eksempel være noe transkribertes feil i forhold til lydopptak slik at kvaliteten på det empiriske datamaterialet svekkes. For å styrke den deskriptive validiteten i min undersøkelse har jeg gjort rede for prosessen fra intervjusituasjonene med lydopptak til transkriberingen hvor jeg vektla å ivareta informantenes utsagn. Jeg har også vært inne på forhold rundt intervjusituasjonene som kan ha hatt innvirkning på informantenes dagsform og konsentrasjon under intervjuene.

En kritikk i forhold til den deskriptive kvaliteten i mitt prosjekt kan være at jeg ikke konsekvent har gjengitt mine spørsmål der det ikke var nødvendig for å forstå

informantenes utsagn. Jeg mener allikevel at dette er forsvarlig fordi jeg har bestrebet meg på å være tro mot informantenes utsagn og å få frem nyansene i disse.

4.5.3 Tolkningsvaliditet

Tolkningsvaliditet handler om å finne indre sammenhenger i det innsamlede datamaterialet (Maxwell 1992). Her gjelder det at forskeren forstår og nedtegner informantenes utsagn riktig, slik at den videre tolkningen baseres på materialet slik det fremkom fra informantene og ikke på et materiale som har blitt endret fordi forskeren har misforstått informantene sine. Jeg jobbet for å styrke tolkningsvaliditeten i mitt prosjekt ved å sjekke at jeg hadde forstått informantene underveis i intervjuene.

4.5.4 Teoretisk validitet

Den teoretiske validiteten er knyttet til i hvilken grad de begrepene og modellen forskeren bruker gir en teoretisk forståelse av de fenomenene som omfattes av undersøkelsen (Maxwell 1992). Graden av teoretisk validitet i mitt prosjekt henger sammen med om jeg har lyktes i å velge hensiktsmessig teori og operasjonalisere begrepene i forhold til rådgivning på en tydelig måte. For å styrke den teoretiske validiteten har jeg gjort rede for mitt teorivalg på bakgrunn av min førforståelse. Jeg har også definert og operasjonalisert begrepene jeg bruker slik at leseren kan følge analyseprosessen.

4.5.5 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet referer til i hvilken grad et forskningsprosjekts resultat er overførbart til andre personer eller situasjoner enn de som var gjenstand for fokus i undersøkelsen (Maxwell 1992). Når det gjelder mitt forskningsprosjekt er jeg ydmyk i forhold til at mine resultater har begrenset overføringsverdi fordi jeg kun har fire informanter. Samtidig er ikke det å oppnå høy grad av generaliserbarhet nødvendigvis et poeng innen kvalitativ forskning, der fokus i stedet er å få økt innsikt i et fenomen.

4.5.6 Evalueringsvaliditet

Evalueringsvaliditet handler om de normative vurderingene forskeren knytter til sine tolkninger og resultater (Maxwell 1992). I mitt forskningsprosjekt har jeg vært svært nøye med å begrunne mine vurderinger og tolkninger ut fra teori, og ikke ut fra et normativt perspektiv. Samtidig har jeg gjort rede for min førforståelse slik at leseren selv kan vurdere i hvilken grad jeg forholder meg til mitt empiriske datamateriale og teorigrunnlaget i undersøkelsen.

4.6 Etiske hensyn

All vitenskapelig virksomhet skal reguleres av overordnede etiske prinsipper som er nedfelt i lover og retningslinjer (NESH 2006). I mitt forskningsprosjekt har jeg lagt vekt på følge disse retningslinjer ved å innhente skriftlig samtykke fra mine informanter, som ble informert om hensikten med prosjektet og om at deltakelsen av frivillig. Jeg søkte i tillegg datatilsynet om godkjenning av mitt prosjekt, og fikk beskjed om at mitt prosjekt ikke var meldepliktig fordi jeg ikke behandler sensitive personopplysninger i min undersøkelse. Jeg har allikevel lagt vekt på å sikre informantenes konfidensialitet og hensynet til foreldrene som tredjepart. I tillegg har jeg vært nøye med å ivareta den tilliten informantene viste meg ved å si seg villig til å delta i mitt prosjekt. Jeg anstrengte meg for å skape et forhold mellom meg selv og informantene preget av trygghet og respekt. Det var også viktig for meg å vise dem takknemlighet for at de deltok i min undersøkelse. Jeg stilte meg også til rådighet for at informantene kunne ta kontakt med meg i etterkant av intervjuene om det var noe de ønsket å ta opp med meg eller få tilbakemelding i forhold til.

5. Presentasjon av funn og resultater

Det å rådgi foreldre med flerkulturell bakgrunn i forhold til samspill med deres barn er et fagfelt som alle rådgiverne beskrev som utfordrende og givende både faglig og personlig. Rådgiverne hadde mange refleksjoner rundt dette som de knyttet til sin opplevelse av å arbeide med foreldre i åpne barnehager.

5.1 Presentasjon av resultatene

Min fremstilling av resultatene avgrenses i henhold til min problemstilling; Hva vektlegger rådgivere i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

Problemstillingen ble operasjonalisert i intervjuguiden gjennom følgende temaer:

- Rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur generelt
- Rådgivers vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn
- Rådgivers flerkulturelle rådgivningskompetanse

Jeg har valgt å fokusere presentasjonen på de mønstrene som var tydeligst i empirien, og som utgjør tyngden i materialet. Rådgiverne i min informantgruppe er:

Informant 1: Anne. Anne er førskolelærer og har videreutdanning innenfor feltet rådgivning. Hun har tidligere arbeidet som både pedagogisk leder og støttepedagog i barnehage.

Informant 2: Sonja. Sonja har studert fagene urdu, kristendom og religionshistorie på universitetsnivå. Hun har også tatt videreutdanning innen feltet kvinner og immigrasjonsspørsmål.

Informant 3: Lisa. Lisa er førskolelærer og gestaltterapeut.

Informant 4: Marthe. Marthe er barnevernspedagog, marthe meo-terapeut og har videreutdanning innen rådgivning og administrasjon. Hun har også lang erfaring fra

---

arbeid innen barneverntjenesten, på familiesentre og med psykisk funksjonshemmede.

Som jeg var inne på da jeg beskrev mitt utvalg for undersøkelsen har rådgiverne e har ulik arbeidserfaring og faglig bakgrunn med varierende grad av formell rådgivningskompetanse. I henhold til Lassen (2002) definerer jeg allikevel informantene som rådgivere ut fra forståelsen av at i et rådgivningsforhold er den som mottar hjelp klienten, mens den som gir hjelp er en rådgiver i kraft av sin trening.

5.2 Hovedfunn

Ulike temaer ble belyst av informantene, men hovedfunnene som er relevante i henhold til min problemstilling er følgende:

- alle rådgiverne vektlegger respekt for foreldrene i sitt arbeid med dem, uavhengig av foreldrenes bakgrunn
- rådgiverne beskriver foreldrene med og uten flerkulturell bakgrunn på samme måte; alle rådgiverne beskriver foreldrene som mennesker og baserer ikke beskrivelsene på foreldrenes kulturelle bakgrunn
- det er stor variasjon i hvorvidt rådgiverne forholder seg bevisst til foreldrenes kulturelle bakgrunn eller ikke, og hvilken betydning de vektlegger foreldrenes kultur.
- rådgiverne er opptatte av at barna til foreldrene med flerkulturell bakgrunn skal klare seg i det norske samfunnet, og fokuserte på å hjelpe barna ved å styrke foreldrene

Det er det samlede inntrykket av de fire rådgivernes perspektiver jeg er interessert i, jeg ønsker ikke å foreta en evaluering av de enkelte rådgiveres perspektiver på kultur. Jeg har derfor valgt å presentere utdrag fra alle fire intervjuene, men der flere sitater er sammenfallende presenterer jeg det jeg mener er mest dekkende. Der det er forskjeller, påpekes disse.

Underveis i fremstillingen tolker jeg informantenes utsagn i lys av flerkulturell rådgivningsteori, ved å holde informantenes utsagn holdes opp mot kontinuumet etnosentrisme og kulturel relativisme, og teori om anerkjennelse hos rådgiver.

5.3 Respekt for foreldrene

Rådgiverne er alle opptatt av å møte foreldrene på en slik måte at de skal føle seg velkomne og trygge. Alle fremhevet respekt som en verdi som de opplevde som helt grunnleggende og som de ikke var villige til å gå på bekostning av.

5.3.1 Rådgivers rolle i forhold til foreldrene

I arbeidet med finne balansen mellom å respektere foreldrene som mennesker, men ikke nødvendigvis akseptere alle aspekter ved deres kultur tok rådgiverne foreldrene med på råd:

Sonja: "...det er både en bevisstgjøring for oss og for dem (foreldrene), å rydde og finne tak i hva er det vi kan kalle kultur som er verdt å ta vare på og som er verdifull og kan bidra som ressurs inn i samfunnet vårt, og hva er det som faktisk jeg - vi som arena, eller jeg som person - tenker at det kan jeg ikke ... det er en type kultur som jeg ikke er villig til å verken beskytte eller fremme, fordi det går på bekostning av noe annet, et verdisyn som jeg ikke kan... som er en grunnleggende... alle mennesker skal oppleve å bli respektert. En type verdi som ikke er kulturellt relatert."

Anerkjennelsen av foreldrene kommer her til syne ved at de behandles som medmennesker med verdifull kompetanse, uten at rådgiverne inntar en ekspertrolle overfor dem. Samtidig legger rådgiverne føringer for sin kommunikasjon med foreldrene og foreldrene seg i mellom fordi de eksplisitt fremhever respekt som avgjørende. Ved å være tydelige og åpne rundt dette legger rådgiverne til rette for undrende samtale og refleksjon rundt temaer knyttet til respekt og kultur, og kan dermed sies å bruke sin definisjonsmakt på en positiv måte. Denne rådgivningspraksisen samsvarer godt med et universalistisk perspektiv på kultur.

Arbeidet med å behandle foreldrene på en respektfull måte fortalte imidlertid rådgiverne at startet før rådgiverne har møtt foreldrene, ved at de forbereder seg ved å utvide sin kunnskap om foreldrenes bakgrunn. Sonja uttrykte sin forståelse av betydningen av å forberede seg slik:

”... det tenker jeg er helt nødvendig for jeg tror at erfarer de at jeg faktisk vet noe om det som er viktig for dem så er det en forutsetning, det er noe . .. for eksempel hvis jeg fikk en mor fra Algerie og jeg ikke hadde hatt en mor fra Algerie og visste veldig lite om Algerie bortsett fra at det er.. jeg har hørt at det er veldig .. ikke spesielt godt kvinnesyn, så slo jeg så skrev jeg ut så jeg visste hvor Algerie lå på kartet, så jeg kunne.. når hun kom så kunne jeg vise at jeg vet hvor Algerie ligger, hvor er du fra. Jeg tror det er ekstremt viktig fordi at da vil hun, det første hun møter er ikke en.. et krav om at jeg vil at hun skal forandre seg, jeg signaliserer at jeg er interessert i hvor hun kommer fra, at hun er av betydning”.

Rådgiveren viser her en vilje til å se forbi den begrensede og negativt ladede kunnskapen hun har om morens hjemland, og gjør en innsats for å kunne møte moren med respekt. Dette samsvarer med et universalistisk perspektiv på kultur, der betydningen av å ta det profesjonelle ansvar for å tilegne seg nødvendig kunnskap uten å (kun) innhente denne fra foreldrene fremheves. Foreldrene, som jo er i en situasjon der de trenger hjelp, skal i følge dette perspektivet ikke gjøres ansvarlige for å opplyse rådgiveren om faktainformasjon hun kan innhente på andre måter. Ved at rådgiveren forbereder seg på denne måten vil rådgivningen kunne fokusere på familiens situasjon, og ikke på kulturformidling i seg selv. Slik får foreldrenes opplevelser tre frem gjennom samtale i et rådgiverforhold preget av anerkjennelse og genuin lytting fra rådgiverens side.

5.3.2 Respekt for foreldrene i rådgivningsprosessen

Når det gjaldt rådgivningsprosessen ga rådgiverne uttrykk for respekt for foreldrenes egne valg, slik Anne fremhevet når hun snakket om hva hun vektlegger i forhold til foreldrene:

II: ”Det blir jo at de må finne sine egne løsninger. Så det blir jo å støtte dem, det er vel det som har vært hovedvekten når det gjelder å ..det å finne ut hva de er gode på, støtte dem. Å komme med noen moralsk pekefinger det er bare bortkastet, vi får bare godta det meste sånn hvis ikke det er direkte sånn, ja, ulovlig og sånn mener jeg.”

Slik jeg tolker dette sitatet beskriver rådgiveren at hun legger en anerkjennende holdning til grunn for sitt arbeid med foreldrene. Det kommer til syne i vektleggingen av foreldre som eksperter på sine liv ved. Dette samsvarer også godt med et

universalistisk perspektiv på kultur som vektlegger likeverd og respekt for rådsøker. Rådgiveren synes videre å avgrense sin rolle i forhold til foreldrene i det hun oppfatter seg selv som en støtte for foreldrene, og ikke som en ekspert som skal irettesette foreldrene. Samtidig synliggjør dette sitatet et dilemma som alle rådgiverne ga uttrykk for, nemlig dilemmaet i forhold til å både styrke foreldrene og å gripe inn i samspillet der det var nødvendig. Sonja kom med dette hjertesukket:

”...det er en fryktelig, fryktelig stor utfordring fordi at ofte så vil det være en sterk grad av kollisjon mellom.. fordi det går på hvor langt en skal gå i å respektere, og hva et menneskes identitet kan tåle, men jeg går nok ganske langt i å si at .. i å respektere et mors rett til ikke å klare det som storsamfunnet forventer fordi forutsetningene hennes er ikke tilstede... men jeg har også gått en vei og se at jo, det er også en grense for hva man kan tillate, når det gjelder for eksempel behandling av barn i forhold til oppdragelsesmetode og kunnskap om hva som skal til for at barn skal få det okei. Vi er også ekstremt begrensa når vi ikke kan gå inn, vi vet at vi kan ikke gå inn og erstatte, hvilken rett har jeg da til å kritisere?”

Rådgiverens motvilje mot å innta en ekspertrolle i møte med foreldrene kombinert med hennes profesjonelle kvaler kommer tydelig til uttrykk her. Dette er en problemstilling alle rådgiverne var opptatt av og strevde med å finne en balanse i forhold til. Det å unngå å misbruke sin rådgiverrolle ved å forsøke å overbevise foreldrene om at ens egne meninger er riktige kunne også by på utfordringer. Anne sa det slik:

”Holdninga di til ting som er annerledes enn det du sjøl står for er nok avgjørende, og at du innimellom kan ..skjønner at ja, her er vi grunnleggende og fullstendig uenige, men vi kan kommunisere likevel. Og samtidig, det er jo meg som har ansvaret her da, for dette er for meg en jobb, så jeg er nødt til ..innimellom så må jeg legge ting tilside, sjøl om jeg har jo vært på vei inn i ..og stoppa meg. Jeg er jo et engasjert menneske på mange områder”.

Rådgivernes rolle som fagpersoner i de åpne barnehager og deres vekt på respekt for foreldrene kunne også gjøre at de strevde med å balansere hensynet til både de norske foreldrene og til med foreldrene med flerkulturell bakgrunn. Dette ble spesielt tydelig i situasjoner der en foreldergruppe dannet en front mot en annen pga uenigheter i forhold til for eksempel barneoppdragelse:

Lisa: "Jeg føler at noen av de norske vil på en måte at jeg skal ta en sånn moraliserende pekefinger foran dem og liksom gå inn og kjefte på dem, og det vil ikke jeg gjøre. Jeg kan eventuelt snakke med de alene, når ikke barna deres er der og ingen andre voksne er der".

Jeg: "Hvorfor vil du ikke gjøre det foran de andre voksne?"

Lisa: "Nei, for da føler jeg at jeg nedverdiger dem og på en måte, det handler jo noe om deres verdi i forhold til sitt eget barn og de andre. Det er veldig nedverdiggende å bli irettesatt og pluss at vi vil jo veldig gjerne at de skal fortsette å komme til oss, og da tenker jeg at da kan jeg også risikere at de ikke kommer noe mer da. Hvis du opplever at du blir ydmyket sånn foran andre, det er veldig ydmykende. Jeg hadde i hvert fall ikke kommet tilbake."

Jeg: "Ja det er jo en ting, også tenker jeg på hva som ville skje med en mor følelsesmessig som opplever å bli irettesatt?"

Lisa: "Ja ikke sant, at hun føler seg veldig ydmyket, og mister autoriteten sin både som mor og ovenfor barnet og ovenfor de andre foreldrene og.... . Men det er mange norske som blir litt sånn sinte på det."

Her valgte rådgiveren å ikke gi etter for ønsket fra de norske foreldrene om å bekrefte deres oppfatning gjennom å misbruke sin rolle som rådgiver og potensiell "ekspert". Dette står i motsetning til et relativistisk perspektiv på kultur. Hadde rådgiver lagt et slikt perspektiv på kultur til grunn i sitt arbeid med konflikten kunne rådgiveren latt egne fordommer mot foreldrene med flerkulturell bakgrunn påvirke arbeidet med denne konflikten ved å ta side med de norske foreldrene. Rådgiveren forsøkte i stedet å legge til rette for direkte og undrende kommunikasjon mellom foreldre ved å være en god rollemodell i så måte. Denne åpne tilnærmingen til rådsøkerne vektlegges i et universalistisk perspektiv på kultur. Alle rådgiverne ga uttrykk for at det å ha og vise respekt for alle foreldrene i foreldregruppen var en kontinuerlig prosess. Dette samsvarer med vektlegging av anerkjennelse i rådgivning der rådgivers fokus på egen praksis sentralt. Problemstillingene knyttet til balansen mellom å gripe inn og å respektere foreldrenes autoritet er i følge rådgiverne krevende. Dette skyldes sannsynligvis at det er utfordrende å kontinuerlig bevisstgjøre seg sitt faglige ståsted og stille spørsmål ved egen praksis, noe som også fremheves i teori om anerkjennelse hos rådgiver. Alle rådgiverne syntes allikevel å ha kommet frem til at de som

fagpersoner er forpliktet og har rett til å gripe inn i forhold til samspill der det er nødvendig. Sonja kom med denne refleksjonen rundt hvor langt hun kan gå i være fleksibel i møte med foreldrenes kultur:

Sonja: "...det er både en bevisstgjøring for oss og for dem (foreldrene), å rydde og finne tak i hva er det vi kan kalle kultur som er verdt å ta vare på og som er verdifull og kan bidra som ressurs inn i samfunnet vårt, og hva er det som faktisk jeg - vi som arena, eller jeg som person - tenker at det kan jeg ikke ... det er en type kultur som jeg ikke er villig til å verken beskytte eller fremme, fordi det går på bekostning av noe annet, et verdisyn som jeg ikke kan... som er en grunnleggende... alle mennesker skal oppleve å bli respektert. En type verdi som ikke er kulturrelatert."

Dette sitatet bringer opp spørsmålet om hvem som skal definere hva som er "verdifull" kultur. Som fagpersoner var rådgiverne seg bevisste at de har et etisk ansvar for å definere dette i noen grad på bakgrunn av lover og fag knyttet til menneskerettigheter og pedagogikk, selv i tilfeller der de hadde forståelse for foreldrenes ståsted. Som det vil komme frem på s 68. la rådgiverne visse kriterier til grunn for når det er nødvendig å gripe inn.

5.4 Beskrivelse av foreldrene med og uten flerkulturell bakgrunn

"Men alle er glad i ungene sine, vil det beste for ungene sine, det er felles." (Anne)

Alle rådgiverne fokuserer på denne forståelsen av det mest vesentlige ved å være forelder, og fremhever selv at dette gjelder uansett hvor foreldrene kommer fra eller hvordan de er som foreldre for sine barn. Jeg tolker dette som en tiltro til foreldrenes gode intensjoner overfor sine barn, også når det gjelder de foreldrene som trenger ekstra rådgivning i forhold til samspill. Dette kan med andre ord sies å være en anerkjennelse av foreldrene og deres foreldergjerning fra rådgivernes side. Denne anerkjennelsen hos rådgiverne synes også å samsvare med en universalistisk syn på kultur hos rådgiver i fordi de anser foreldrene som en ressurs, i stedet for å møte dem med lave forventninger i henhold til et relativistisk syn på kultur. En del av

rådgiverne syntes videre å oppfatte det at foreldrene de rådgir er glad i sine barn som en slags trøst i situasjoner der de opplevde at foreldrene strevde eller i rådgivningsrelasjoner de selv opplevde som utfordrende. Det at foreldrene tross alt er glad i barna sine ga rådgiverne dessuten uttrykk for at de oppfattet som et forsonende trekk ved forelderen. Rådgiverne var seg svært bevisste sitt ansvar for å forsøke å sikre at barna får mulighet til å mestre skolehverdagen og livet som medlem av det norske samfunnet eller ikke. Derfor var rådgiverne tydelige på at deres sympati for foreldrene ikke måtte komme i veien for å sette i gang tiltak for å bedre samspillet mellom foreldrene og deres barn.

Dette dilemmaet i forhold til deres egen rolle syntes rådgiverne dermed å være seg bevisste i sitt rådgivningsarbeid. Denne refleksjonen rundt deres rolle i forhold til foreldrene samsvarer med et universalistisk perspektiv på kultur, og vektlegging av anerkjennelse i rådgivningsrelasjonen.

I intervjuene var jeg interessert i få frem eventuelle generaliseringer overfor foreldrene med flerkulturell bakgrunn som gruppe. Bakgrunnen for dette var å få innblikk i hvor mye rådgiverne vektla foreldrenes kultur i deres forståelse og beskrivelse av foreldrene. For å unngå å styre rådgivernes svar ble de først spurt om hvordan de ville beskrive foreldrene de rådgir, deretter om det var noen forskjell på hvordan de vil beskrive foreldre med og uten flerkulturell bakgrunn. Felles for rådgiverne var at de beskrev foreldrene ut fra den livssituasjonen de befant seg i. Lisa sa for eksempel:

”Jeg vil beskrive foreldrene som mange forskjellige menneskeliv som har gått i ulike.. fått ulike erfaringer og er i ulik situasjon.. livsfase rent personlig.”

Det er det unike ved hver av foreldrene som står i fokus her, rådgiveren legger et empatisk perspektiv til grunn for sin forståelse av foreldrene i det hun forsøker å få tak i noe ved foreldrenes egenopplevde situasjon. Denne anerkjennende holdningen fra rådgivernes side blir også tydelig når Marthe beskriver foreldrene som ulykkelige, forvirrede eller glade mennesker. Beskrivelsen av foreldrene er altså nyansert, men det er ikke tydelig om de forstår foreldrene kun i lys av deres kulturelle bakgrunn

eller ikke vektlegger foreldrenes kultur overhodet. I og med at rådgiverne synes å ta utgangspunkt i at foreldrene er forskjellige mennesker som gjennomgår ulike prosesser tolker jeg imidlertid dette som samsvarende med et universalistisk perspektiv på kultur der det er foreldrenes helhetlige situasjon som er i fokus. Da jeg spurte rådgiverne om det er noen forskjell mellom hvordan de vil beskrive foreldre med og uten flerkulturell bakgrunn, var svarene også preget av dette fokuset på foreldrene som enkeltindivider:

Lisa: "Ja, altså det er forskjell på at noen er veldig utadvendte og noen er mer stille og forsiktige, og noen er veldig lette å samspille med, og andre er litt sånn mer at de bare svarer ja og nei".

Det er igjen det unike ved foreldrene som vektlegges, ikke deres kulturelle tilhørighet. Slik jeg oppfattet rådgiverne omfattet det unike ved foreldrene også deres kulturelle bakgrunn, og dette fokuset trenger derfor ikke tyde på at rådgiverne har et absolutistisk perspektiv på kultur. I følge rådgiverne trenger alle foreldrene uansett bakgrunn å bli sett, å bli styrket i forhold til sitt eget menneskeverd. Sonja uttrykte dette slik:

".. det er mennesker med personlighet, som trenger å få bekreftet det at de er.. deres er interessant, og for noen tar det lenger tid enn andre å få det frem, og noen kanskje aldri kommer til rette med det. Det er dype og lange prosesser. Men jeg ønsker å sette de i gang".

En slik prosess kunne være å støtte foreldrene når det gjaldt nettverksbygging. Rådgiverne beskrev foreldrene og deres behov for nettverk likt uavhengig av foreldrenes kulturelle bakgrunn. Troen på betydningen av nettverk syntes å utgjøre en sentral del av rådgivernes faglige ståsted i deres arbeid med alle foreldrene. Som Anne uttrykte det:

"Men nå er det jo sånn i denna bydelen at det er mye norske og uten nettverk, det er det fortsatt, som har lite familie rundt seg, så det der med nettverksbygging det er like viktig for begge".

Som jeg har vist gjennom disse sitatene beskrev rådgiverne gjennomgående foreldrene ut fra fokuset på dem som individer med felles menneskelige behov. Disse behovene ble i liten grad problematisert av rådgiverne i forhold til om for eksempel

nettverk er viktig for alle mennesker eller om det er en kulturell verdi. Det manglende fokuset på kulturell tilhørighet og kultur som referanseramme kan indikere at rådgiverne ikke tillegger kultur særlig betydning, noe som samsvarer med et absolutistisk perspektiv på kultur. Dette kan imidlertid også tolkes som at rådgiverne har et universalistisk perspektiv på kultur, og derfor forholder seg til foreldrene de rådgir som unike individer ut fra forståelsen av at alle mennesker har de samme grunnleggende menneskelige behovene uavhengig av kultur.

5.5 Å forholde seg til foreldrenes kulturelle bakgrunn

”Altså mange av dem har ikke flerkulturell bakgrunn.”

Slik svarte Sonja på spørsmålet om hvordan hun ville beskrive foreldrene med flerkulturell bakgrunn. Hun nyanserte videre forståelsen av foreldrenes kulturelle bakgrunn slik:

”Mange av dem har levd helt i samme type rammer og situasjoner. De fleste har i tillegg en fase hvor de har hatt rammer som er helt annerledes, altså de har rømt fra en tilstand og havner et helt totalt ukjent sted som de har rukket og bli preget av. Jeg vil si det at mange av dem har ikke rukket å.. altså denne arenaen (åpen barnehage) er ofte det første møtet de har med en annen type kultur.”

Ved å skille mellom ikke-norske foreldre med og uten flerkulturell bakgrunn viser denne rådgiveren et gjennomtenkt forhold det å ha flerkulturell bakgrunn og til de enkelte foreldrenes kulturelle bakgrunn. Senere i intervjuet fremhevet hun at:

Sonja: ”Jeg forholder meg til det... men jeg tenker i grunn ikke så veldig på folk som kultur, jeg tenker på det som at det er mennesker, ja ut i fra min definisjon så er det jo riktig å tenke på det sånn.”

Rådgiveren har en nyansert forståelse av foreldrenes kulturelle bakgrunn og gjør et bevisst valg når hun når hun velger å se foreldrene som mennesker med en kultur, men ikke som kulturelle bærere. Dette tolker jeg som at hun har et perspektiv på kultur som er preget av universalisme fordi hun forholder seg til de ulike aspektene ved foreldrene på en tilnærmet balansert måte. En annen rådgiver fortalte også at hun bevisst velger å ikke forholde seg til foreldrenes kulturelle bakgrunn:

Anne: "Jeg prøver å ikke (forholde seg til foreldrenes kulturelle bakgrunn). På en måte så synes jeg ikke det er relevant, så lenge det er ungene det dreier seg om. Du tar det mer som en forklaring da."

Dette sitatet synliggjør et interessant paradoks i rådgiverens vektlegging av kultur; samtidig som hun aktivt forsøker å ikke forholde seg til foreldrenes kultur kan den siste setningen indikere at hun tillegger kultur stor vekt som en tilstrekkelig forklaring på foreldrenes atferd. Rådgiverens forståelse av kultur kan dermed sies å være preget av relativisme, som forklarer all atferd ut fra kultur, mens hennes bevisst manglende vektlegging av foreldrenes kultur står i samsvar med det diagonalt motsatte perspektivet på kultur, absolutisme. Dette paradokset er et eksempel på Øzerks (2005) fremheving av at rådgiveres perspektiv på kultur sannsynligvis ikke vil være enten relativistisk eller absolutistisk. Denne manglende vektleggingen av foreldrenes kultur gikk igjen hos de andre rådgiverne også, men uten at disse virket like bevisste i forhold til sitt eget fokus. Marthes svar på spørsmålet om hun forholder seg til foreldrenes bakgrunn reflekterer dette:

Marthe: "Noen ganger, altså det kommer an på. Ikke alle ganger nei."

Jeg: "Når forholder du deg til det da?"

Marthe: "Altså det er veldig spennende å høre hvor de kommer fra, hvor de har levd.. og ja.."

Slik jeg tolker dette svaret legger ikke rådgiveren vekt på å ha kunnskap og fokus på foreldrenes kulturelle bakgrunn i møtet med foreldrene. Foreldrenes kultur reduseres til noe som det er fint å høre om, men som ikke er nødvendig som referanseramme i forhold til foreldrene. I henhold til et absolutistisk syn på kultur skilles dermed foreldrene som mennesker og deres kultur skilles fra hverandre av rådgiverne. Noe av begrunnelsen for dette synes å være rådgivernes streben etter å møte foreldrene på en fordomsfri måte. Sonja fortalte om sine gode erfaringer med å forsøke å møte foreldrene som menneske til menneske:

Sonja: "Jeg er ikke så naiv at jeg tror at jeg ikke er preget av... jeg har fordommer. Og jeg har med meg mine forutantakelser i et møte, og selvfølgelig vil det noen ganger fargelegge - det fargelegger. Men mitt ønske er at mødrene først og fremst får oppleve å bli møtt fordomsløst. Det innebærer å få sjanse til å vise. Og jeg har også erfart at det fører til at de motsatte fordommene blir nedbrutt automatisk, og det er også en effekt som jeg er veldig opptatt av. Det har jeg opplevd mange ganger at de (foreldrene) har mange sterke fordommer, men at de erfarer at mange av dem ikke stemmer."

Rådgiveren legger vekt på å skape et trygt rom preget av anerkjennelse der foreldrene kan bli kjent med hverandre og med rådgiverne, noe hun har erfart at fører til økt åpenhet og forståelse også foreldrene i mellom. Ved å la foreldrene tre frem som de menneskene de er, og hjelpe dem til å møte hverandre på en undrende måte, kan foreldrenes kulturelle bakgrunn bli en naturlig del av samværet ettersom foreldrene selv legger vekt på det eller ikke. Denne praksisen er forenelig med et universalistisk perspektiv på kultur og vektlegging av anerkjennelse fordi rådgiveren forholder seg til foreldrene som hele mennesker som selv for lov til å vise hvem de er. Samtidig ga alle rådgiverne ga uttrykk for at de ønsket å først og fremst forholde seg til foreldrene som nettopp foreldre, i og med at det å de har barn er grunnen til at de kommer til de åpne barnehagene. Da jeg spurte Marthe om hvorfor hun ikke forholder seg til foreldrenes kulturelle bakgrunn, svarte hun slik:

"Jeg tenker sånn familie eller moderskapet, mer enn om de kommer fra Irak eller om de kommer fra Afghanistan."

Som jeg har vist, synes det som om rådgiverne i liten grad forholder seg til foreldrenes kultur i sitt møte med dem, enten de har et gjennomtenkt forhold til dette eller ikke. Dette kan indikere at de ikke tillegger foreldrenes kulturelle bakgrunn særlig betydning, noe som altså samsvarer med et absolutistisk perspektiv på kultur. Samtidig kan dette tyde på at rådgiverne forholder seg til foreldrene som hele mennesker som selv kan vurdere i hvilken grad deres kultur spiller inn, noe som samsvarer med det universalistiske perspektivet på kultur. Det relativistiske perspektivet på kultur synes her å være lite fremtredende hos rådgiverne ettersom de ikke forstår foreldrene hovedsakelig ut fra deres kulturelle bakgrunn.

5.6 Barnet må kunne klare seg i det norske samfunnet

5.6.1 Kulturell identitet

Lisa: "Barna skal ha en framtid her da."

Rådgiverne er opptatte av at alle barna uavhengig av kulturell bakgrunn skal kunne klare seg i det norske samfunnet, samtidig som de spesielt fremhevet betydningen av dette for barn av foreldre med flerkulturell bakgrunn. Lisa begrunnet dette slik:

"Hvis du skal leve i Saudi- Arabia så må du på en måte oppdra barnet ditt til å leve etter de reglene og verdiene som er i samfunnet der, da, du skal jo på en måte klare deg i det samfunnet du skal ut i. Så det blir jo litt for de barna som vokser opp her og, at de må jo kunne klare å beherske det samfunnet de faktisk skal leve i."

Dette er en pragmatisk begrunnelse for hvorfor barn med flerkulturell bakgrunn må lære seg de nødvendige ferdighetene for å mestre det norske samfunnet og dets krav. Jeg tolker denne begrunnelsen slik at den er i samsvar med et universalistisk perspektiv på kultur fordi rådgiverens utgangspunkt ikke synes å være en holdning om at norsk kultur er bedre enn andre kulturer, og at alle som bor i Norge derfor bør ha norsk kultur som sin eneste. Tvert imot fremhevet flere av rådgiverne viktigheten av å støtte opp om foreldrene og barna med flerkulturell bakgrunn:

Lisa: "... noen ganger må du også hjelpe de til å være stolt eller liksom . . at det å være stolt over den kulturen og det de har med seg og da, av verdier og alt. For de er, for jeg tenker jo det også at barn som vokser opp sånn kan ha.. at det kan være veldig bra og, at de får med seg det beste fra to verdener."

Her vektlegges anerkjennelse av barna og deres rett til selv å utvikle og eie sin egen (kulturelle) identitet. På bakgrunn av dette fokuset formulerte en rådgiver målet for sitt rådgivningsarbeid med foreldre med flerkulturell bakgrunn og deres barn slik:

Anne: "Det er å gi de et ..lite innblikk i norsk kultur og å lære dem å mestre den liksom, på samme måte som sin egen."

Rådgiverne satte denne mestringen av den norske kulturen og livet i det norske samfunnet i sammenheng med i hvilken grad foreldrene og deres barn var i stand til å

forholde seg til og innfri de kravene og kriteriene som møter dem. Som jeg var inne på under forrige punkt, reflekterte flere av rådgiverne rundt at disse kriteriene er kulturelt betingede og derfor relative, noe som gjorde at rådgiverne ikke alltid følte seg vel med å legge dem til grunn for sitt arbeid med barna med flerkulturell bakgrunn og deres foreldre. Fokuset på barnets beste i møte med storsamfunnet gjorde allikevel at rådgiverne så seg nødt til å legge samfunnets føringer til grunn for sitt rådgivingsarbeide. Samtidig viste de at de var oppmerksomme på det at barn med flerkulturell bakgrunn i enda større grad enn barn med etnisk norsk bakgrunn kan befinne seg i et skjæringspunkt mellom sine foreldre og deres kultur på den ene siden, og storsamfunnet på den andre. Som Sonja uttrykte det:

” Men det vil selvfølgelig være konflikter i verdisyn osv, men der må man som majoritetskultur ha lov til å legge noen føringer, under forutsetning av at man tar inn barnet. Det viktigste er at barnet erfarer, altså målet er god læring, og det er klart at erfarer barnet at deres liv ikke må være... at det ikke må være vanntette skott mellom delene av deres liv, hvis det blir mer - jo flere huller det blir i disse skottene mellom dem og barnehage, jo bedre får barnet det, og i større grad vil det prestere på skole. Det er min teori. ”

Rådgiveren konkretiserte videre et eksempel på hva et sprik mellom majoritetssamfunnets krav og foreldres praksis i forhold til sine barn kan bestå i:

Sonja: ” I forhold til samspill mellom foreldre og barn har jeg noen overordnede ideer om at samspill er bra. Og en god kontakt mellom .. men så kommer jo alle disse her nivåene, for det kan være et godt samspill på et nivå, og så vil en norsk pedagog si at her mangler det faglige, her er det ikke nok bøker for eksempel, her er det ikke nok stimulering og på ulike pedagogiske muligheter...

Jeg som rådgiver kan se at et samspill mellom mor og barn på ett nivå er veldig fint, det vil fungere helt fint på landsbygda i Pakistan og barnet vil klare seg veldig godt i det samfunnet fordi det er nok kvalitet, det er nok nærhet mellom mor og barn for eksempel, mens jeg da som utenforstående kan se i det norske samfunnet og med de norske brillene så vil jeg se at skal dette barnet klare seg, skal det gjøre et sosialt sprang som storsamfunnet ønsker seg... da holder det ikke, da skal det mer til i det samspillet. ”

Rådgiveren viser her en sensitivitet overfor både menneske og kultur ved å fokusere på samspillet mellom barnets behov og barnets kulturelle arenaer. Dette samsvarer med et universalistisk perspektiv på kultur.

5.6.2 Styrking av foreldrene

I arbeidet med å legge til rette for at barna skal klare seg så godt som mulig i det norske samfunnet, uttrykte alle rådgiverne at de tok utgangspunkt i å styrke foreldrene slik at de kan styrke og være positive rollemodeller for sine barn. Dette står i samsvar med betydningen av å trygge foreldrene slik at de igjen kan trygge sine barn og være gode rollemodeller for dem, slik jeg gjorde rede for i teorikapittelet. I følge et universalistisk perspektiv på kultur er det å styrke foreldrenes likeverd viktig i rådgivningsrelasjonen, noe som vi finner igjen i teori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver. Utgangspunktet for rådgivningen med foreldrene er at foreldrene er en ressurs i forhold til sine barn. Rådgiverne fremhevet at mye av arbeidet med å trygge foreldrene handler om å styrke deres selvtillit, spesielt i forhold til at de har noe å bidra med i møtet med det norske samfunnet og deres krav.

Sonja: "...så forsøker jeg å bevisstgjøre mor på at det finnes mange eksempler på at en analfabet- mor kan øke barnets... det er mange ting en mor kan gjøre for at barnet skal klare seg bedre på skolen. Hvor mor får kunnskap som gjør at hun får selvtillit nok, det er jo det som er det primære målet som jeg ser det, at hun får selvtillit nok til å forstå sin betydning."

En rådgiver med et relativistisk perspektiv på kultur ville muligens ikke hatt styrking av foreldre som er analfabeter som fokus, ettersom hennes forventninger til disse foreldrene ville være lave. Hadde rådgiveren lagt et absolutistisk perspektiv på kultur til grunn ville muligens denne styrkingen av foreldre som er analfabeter også uteblitt ut fra en manglende forståelse av bakgrunnen for at foreldrene ikke har lært å lese og skrive.

5.6.3 Betydningen av at barn takler norske forhold

I tillegg til å styrke foreldrenes selvtillit fremhevet rådgiverne at de la vekt på at barna skulle bli individuelle og at de skulle få et godt forhold til det å være ute i vind

og vær. Begge disse eksemplene ble begrunnet med at barna til foreldrene med flerkulturell bakgrunn ville stå i fare for å falle utenfor i den norske skolen, som jo verdsetter og oppmuntrer begge disse aspektene ved elevers liv. Det å rådgi foreldre i forhold til slike og lignende temaer var derfor noe rådgiverne var opptatte av. At det å bli støttet av rådgiverne til å overkomme kulturforskjeller i forhold til vind og vær dessuten kunne lette foreldrenes liv fortalte Lisa om:

"Vi hadde jo en mor her det første året jeg jobba som (tenkte) "å barnet ble skittent" i sandkassa og var helt der. Så, noen år senere var hun kjempelykkelig og var ute og gikk tur med begge ungene sine, det gjorde jo hverdagen hennes helt annerledes, å lære å kle seg, bruke miljøet om vinteren og. Jeg skjønner deres reaksjoner på en del sånne ting, men samtidig så må de venne seg til det, for deres egen skyld, for ellers blir de så isolert."

Dette eksempelet handler om familiens hverdag som kan lettes ved at foreldrene og barna mestrer norske forhold og danner nye nettverk, noe tolker jeg som nok en pragmatisk begrunnelse for hvorfor barn av foreldre med flerkulturell bakgrunn bør tilpasse seg det norske samfunnet. Dette er igjen forenelig med en universalistisk holdning til kultur der respekt for rådsøkers livsbetingelser respekteres. Dette står i motsetning til et relativistisk eller absolutistisk perspektiv på kultur der rådgiveren ville kunne ha et syn på foreldrenes manglende "utevaner" preget av fordommer. På bakgrunn av det universalistiske perspektivet på kultur som kommer frem hos rådgiveren valgte hun i stedet å forsøke å forstå bakgrunnen for morens skepsis og å forsøke å legge til rette for at moren kan få positive opplevelser med det å være utendørs sammen med sine barn på en respektfull måte. Slik kommer rådgiveren sin anerkjennelse av moren til uttrykk i praksis.

6. Avsluttende refleksjoner

I dette kapittelet vil jeg forsøke å oppsummere hvordan informantenes utsagn gir svar på min problemstilling: Hva vektlegger rådgivere i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

Videre vil jeg oppsummere og reflektere rundt funnene i undersøkelsen ut fra temaene i min intervjuguide:

- Rådgivernes perspektiv på kultur
- Rådgivernes vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn
- Rådgivernes flerkulturelle rådgivningskompetanse

Deretter vil jeg se på forholdet mellom flerkulturell rådgivningsteori og rådgivningsteori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver,

Avslutningsvis vil jeg kort kommentere hvilken relevans mine funn kan ha for fagfeltet rådgivning i en pedagogisk kontekst.

6.1 Hva vektlegger rådgiverne i rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn?

Hovedfunnet i min undersøkelse er at alle rådgiverne vektlegger respekt i sin rådgivning med alle foreldre inkludert foreldrene med flerkulturell bakgrunn. Denne respekten er noe alle rådgiverne er svært opptatte av og tydelig har reflektert mye rundt. Rådgiverne synliggjør alle at de vektlegger anerkjennelse overfor foreldrene de rådgir i høy grad. Rådgiverne lar sin respekt for foreldrene komme til syne på flere måter i sin rådgivningspraksis. I forkant av rådgivning med foreldrene med flerkulturell bakgrunn forsøker flere av rådgiverne å utvide sin kunnskap om og forståelse av foreldrenes kultur. Slik er de foreberedt til å forholde seg til foreldrenes egen grad av vektlegging av sin kultur uten at foreldrene blir redusert til kulturrepresentanter eller kulturformidlere. Dette samsvarer med en relasjon preget av anerkjennelse der radsøkers opplevelser får tre frem, og der radsøkers eierskap av

sine opplevelser og vurderinger vektlegges. Underveis i rådgivningen er rådgiverne åpne for å relatere til foreldrenes kultur gjennom foreldrenes egen forståelse av denne. Rådgiverne tar også sitt faglige ansvar i relasjoner med foreldrene ved å reflektere rundt sine egne ståsted med hensyn til menneskesyn, teoretisk ståsted og faglig praksis. De tydeliggjør sitt ståsted i sine møter med alle foreldrene de rådgir ved å innby til undring rundt kulturforskjeller mellom seg selv og foreldrene, og foreldrene seg i mellom. Dette står i motsetning til et relativistisk perspektiv på kultur der rådgivers forståelse og eventuelle fordommer forsterkes gjennom rådgivers opprettholdelse av disse, og til et absolutistisk perspektiv på kultur der rådsøkernes kultur ikke vektlegges overhodet og derfor er et ikke-tema.

I sin rådgivning med alle foreldre, inkludert foreldre med flerkulturell bakgrunn, tar rådgiverne utgangspunkt i at foreldrene representerer en betydelig ressurs for sine barn. Dette vektlegger rådgiverne enten det gjelder foreldrene som rollemodeller i forhold til integrering i det norske samfunnet eller deres mulighet til å støtte sine barns videre skolekarriere på tross av eventuell egen analfabetisme. Videre vektlegger rådgiverne foreldrenes egne ønsker når det gjelder målsetning for rådgivningsprosessene. Samtidig tør rådgiverne stå i sitt faglige ansvar for å aktivt veilede foreldrene i forhold til temaer som vektlegges i pedagogikk i Norge.

6.1.1 Rådgivernes perspektiv på kultur

I denne oppgaven har jeg lagt tre perspektiver på kultur hos rådgiver til grunn for redegjørelsen av flerkulturell rådgivning. Kort sagt vil rådgivere med et relativistisk perspektiv på kultur forstå rådsøkere hovedsakelig ut fra deres kulturelle bakgrunn, mens rådgivere med et absolutistisk perspektiv på kultur ikke vektlegger rådsøkeres kultur overhodet. Disse perspektivene på kultur befinner seg i hver sin ende av et kontinuum, der det universalistiske perspektivet utgjør balansen mellom disse ytterpunktene. I det universalistiske perspektivet på kultur forstås kultur som en av flere faktorer som påvirker rådsøkere og deres livsverden. Rådgivere med dette perspektivet på kultur vil dermed være både menneskesensitive og kultursensitive i sin tilnærming til rådsøkere. Som Øzerk (2005) påpeker vil rådgivere sannsynligvis

ikke ha et rendyrket relativistisk eller absolutistisk perspektiv på kultur. Slik jeg tolker mine funn fra intervjuene med de fire rådgiverne befant rådgivernes perspektiv på kultur hovedsakelig på kontinuumet mellom det universalistiske og det absolutistiske perspektivet. Det var få spor av det relativistiske perspektivet på kultur å finne blant rådgiverne. Totalt sett synes rådgiverne synes å et sammenfallende perspektiv på kultur preget av universalisme. Dette går jeg nærmere inn på under neste punkt.

6.1.2 Rådgivernes vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn

Det er stor variasjon i hvorvidt rådgiverne forholder seg bevisst til foreldrenes kulturelle bakgrunn eller ikke og hvilken betydning de vektlegger foreldrenes kultur. I henhold til det universalistiske perspektivet på kultur synes rådgiverne å forholde seg til foreldrene som hele mennesker, der deres kultur inngår som en del av foreldrene, uten at rådgiverne overfokuserer foreldrenes kulturelle bakgrunn. I sin tilnærming til foreldrene vektlegger rådgiverne fokus på foreldrene som individer med ulike personligheter og livsbetingelser. De generaliserer dermed ikke i forhold til foreldrene, og synes i liten grad å ha et relativistisk perspektiv på kultur. Som nevnt under forrige punkt befant rådgivernes samlede perspektiv på kultur seg mellom det universalistiske og det absolutistiske. Dette har sin bakgrunn i at rådgiverne synes å vektlegge foreldrenes kultur lite i sine møter med foreldrene. Dette kan virke overraskende fordi det synes å stå i motsetning til den vektlegging av anerkjennelse som rådgiverne fremhevet i sine egne ståsted og praksis. Jeg vil allikevel plassere rådgivernes samlede perspektiv på kultur nærmere universalisme enn absolutisme. Slik jeg forstår det er det en vesentlig forskjell på det at en rådgiver ikke forholder seg til foreldrenes kultur overhodet, og det at rådgiverne bevisst velger å ikke fokusere på foreldrenes kultur i sin rådgivning med dem. Det å ikke vektlegge kultur er ikke det samme som å overse den, tvert i mot innebærer det at rådgiver ikke primært styrer rådgivingen mot foreldrenes kultur gjør at foreldrene får mulighet til å tre frem som et helt menneske. Dette samsvarer godt med det universalistiske perspektivet på kultur. Jeg mener denne tolkningen understøttes av at rådgiverne blant annet forteller om sin innsats for å tilegne seg kunnskap om foreldrenes

bakgrunn i forkant av rådgivning med dem. Dessuten synes de fleste rådgiverne å tillegge foreldrenes kultur som en verdi i seg selv. Dette står dermed i motsetning til et rendyrket absolutistisk perspektiv på kultur. Selv den rådgiveren som hovedsakelig syntes å ta foreldrenes kulturelle bakgrunn som forklaring på atferd hos foreldrene og barna uttrykte at møtet med ulike kulturer var berikende for henne personlig og faglig. Rådgivernes vilje til å reflektere rundt sin egen førforståelse av foreldrenes kultur, og dermed la seg bli utfordret og berørt som mennesker, samsvarer også godt med et syn på kultur preget av universalisme.

Som jeg har beskrevet vektlegger rådgiverne det å nærme seg foreldrenes kultur på en åpen måte, og det å utvikle sin faglige bevissthet og praksis ut fra sine møter med foreldrene. Samtidig uttrykker alle fire rådgivere at det finnes verdier som er hevet over kulturelle hensyn og som de ikke er villige til å gå på bekostning av. Den viktigste av disse verdiene er i følge rådgiverne menneskers rett til å bli respektert. En av rådgiverne beskrev prosessen med forholde seg til disse verdiene som en ryddeprosess av hva som er ”verdifull” kultur og ikke. Jeg mener det er viktig som fagperson å reflektere rundt hvorvidt det finnes verdier som ikke er kulturspesifikke. Hvem er det dessuten som har rett til å definere hvilke verdier som er verdt å ta vare på og ikke? Rådgiverne var seg bevisste disse problemstillingene og uttrykte at dette spenningsfeltet var noe av det mest utfordrende ved rådgivningen deres med foreldrene. Et relevant spørsmål her er hvorvidt det er etisk forsvarlig av rådgivere og andre yrkesgrupper som rådgir mennesker å akseptere alle verdier og kulturell praksis. I sin ytterste konsekvens vil fravær av grenser hos rådgivere kunne medføre at de tillater overgrep og overtramp mot barn og deres foreldre. Pedagogikken i den vestlige verden tar utgangspunkt i hva som er best for barnets utvikling slik det defineres i denne delen av verden. Lovgivning om menneskerettigheter danner hovedgrunnlaget for denne forståelsen på et grunnleggende plan. Jeg går ikke videre inn på diskusjonen rundt pedagogikk som kulturspesifikk her, men nøyer meg med å konstatere at det finnes grenser for hvor langt man som profesjonell utøver av rådgiver kan gå i å anerkjenne rådsøkeres verdier. Dette gjenspeiles i rådgivernes målsetning om å forløse ressurser hos rådgiverne og å være konkrete veivisere i forhold til det norske samfunnet.

Rådgiverne er opptatte av at barna til foreldrene med flerkulturell bakgrunn skal klare seg i det norske samfunnet, og fokuserer på å hjelpe barna ved å styrke foreldrene. Når rådgiverne synliggjør - og ikke går på bekostning av - sin verdi om barna og foreldrenes grunnleggende behov for å bli respektert, åpner de også for å møte foreldrene som likeverdige mennesker. Ved å omsette sin respekt for foreldrene til ansvarliggjøring av foreldrene viser rådgiverne at de anser foreldrene som en ressurs i sine barns liv. Det å bli møtt på en respektfull måte av rådgivere som ser ens gode intensjoner overfor sine barn, og som er villige til å forstå kultur som ikke er deres egen, vil være en betydningsfull opplevelse for alle foreldre. Det å vise foreldre med flerkulturell bakgrunn respekt på linje med andre mennesker gir derfor et godt utgangspunkt for rådgivere som søker å styrke barn gjennom å styrke deres foreldre.

6.1.3 Rådgivernes flerkulturelle rådgivningskompetanse

På bakgrunn av teori om flerkulturell rådgivning (Øzerk 2005) kan graden av flerkulturell rådgivningskompetanse blant annet knyttes til forhold som rådgivers bevissthet rundt sin egen førforståelse av kultur, rådgivers kompetanse om radsøkernes kulturelle bakgrunn, og rådgivers evne til å tilpasse tiltak til kulturelle hensyn (s.37). I min undersøkelse har jeg fokusert på de to første forholdene.

Som jeg har redegjort for viser rådgiverne alle en høy grad av bevissthet rundt innholdet i deres førforståelse, og betydningen av deres førforståelse for rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn. Rådgiverne synliggjør også mye kompetanse om de ulike foreldrenes kulturelle bakgrunn. Denne kompetansen har de tilegnet seg på ulike måter gjennom erfaring og studier av språk og historie. Felles for rådgiverne er deres villighet til å lære mer om foreldrenes kultur.

På bakgrunn av funnene jeg har redegjort for i denne oppgaven tolker jeg derfor rådgivernes samlede grad av flerkulturell rådgivningskompetanse som høy. Denne kompetansen kommer familier med og uten flerkulturell bakgrunn i disse åpne barnehagene til gode.

6.2 Flerkulturell rådgivningsteori og rådgivningsteori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver

Er det mulig å forholde seg til et menneske og ikke forholde seg til dets kultur? Kan man som rådgiver skille foreldrene man rådgir fra kulturen de bærer med seg? Er det at rådgiver overser noe som muligens er en viktig del av identiteten til foreldrene forenelig med vektlegging av anerkjennelse? Hvis så rådgiver legger stor vekt på foreldrenes kulturelle bakgrunn, og dermed risikerer å forsterke egne fordommer, er det forenelig med anerkjennelse hos rådgiver? Dette er spørsmål som rådgivere som rådgir foreldre med og uten flerkulturell bakgrunn må reflektere rundt utgangspunkt i deres egne teoretiske ståsted.

I denne oppgaven har jeg som kjent valgt å se på rådgivning med foreldre med flerkulturell bakgrunn i lys av flerkulturell rådgivningsteori som fokuserer på rådgivers perspektiv på kultur, og rådgivningsteori som vektlegger anerkjennelse hos rådgiver. Underveis i oppgaven har jeg holdt disse opp mot hverandre for å se på forholdet dem i mellom.

Slik jeg forstår det er det kun et av de tre perspektivene på kultur hentet fra teori om flerkulturell rådgivning som er forenelig med vektlegging av anerkjennelse. Dette er det universalistiske perspektivet på kultur. Fokus innen begge tilnærminger til rådgivning er slik jeg forstår det vektlegging av respekt for rådsøker som et helt menneske som har rett til selv å definere seg selv. Rådsøker anses som likeverdig i rådgivningsrelasjonen selv om rådgiver har det faglige og etiske ansvaret. Det er utforsking og synliggjøring av rådsøkers ressurser står i fokus gjennom åpen og undrende kommunikasjon. I begge tilnærminger vektlegges betydningen av at rådgiver er bevisst rundt – og synliggjør sitt faglige ståsted slik at rådsøker slipper å være usikker på rådgivers intensjoner i rådgivningen.

For rådgivere som rådgir foreldre med flerkulturell bakgrunn vil det å ha et universalistisk perspektiv på kultur og en vektlegging av anerkjennelse i møte med foreldrene kunne være utfordrende slik jeg har vært inne på tidligere. Ved å nærme seg foreldrene åpent og lyttende, kan rådgiverne få innsikt og erfaringer de igjen kan

utvide sin forståelse av seg selv ut fra, både faglig og personlig. Rådgivernes ståsted og førforståelse er bevegelige størrelser. Hvilken grad av anerkjennelse og perspektiv på kultur rådgiverne legger til grunn for sin rådgivning med alle sine rådsøkere vil derfor kunne variere til en hver tid.

Hvis det stemmer at det universalistiske perspektivet på kultur innen flerkulturell rådgivningsteori samsvarer mye med anerkjennelse slik jeg mener, hva er da flerkulturell rådgivningskompetanse? Trenger rådgivere som rådgir foreldre med flerkulturell bakgrunn denne kompetansen? På bakgrunn i min undersøkelse blir mitt svar at ja, denne kompetansen er nødvendig for rådgivere som rådgir foreldre (og andre) med flerkulturell bakgrunn. Med utgangspunkt i teori som vektlegger anerkjennelse er rådgivere godt styrket i sitt møte med flerkulturell rådgivning. Anerkjennelse er nødvendig, men ikke nødvendigvis tilstrekkelig. Det universalistiske perspektivet på kultur skiller seg noe fra anerkjennelse slik jeg forstår det fordi her vektlegges betydning av kunnskap om rådsøkers kultur eksplisitt. Denne kunnskapen vil kunne tillate en rådgiver som har anerkjennelsen ”inne” å forstå sin rådsøker bedre, noe som igjen vil kunne styrke rådgivningsrelasjonen. Betydningen av å inneha en viss grad av flerkulturell rådgivningskompetanse når man som rådgiver rådgir foreldre med flerkulturell bakgrunn bør slik jeg forstår det derfor ikke undervurderes.

6.3 Avslutning

I dagens flerkulturelle Norge er det i følge Øzerk (2005) viktig at rådgiveres eksisterende rådgivningskompetanse styrkes slik at den gjøres mer flerkulturelt sensitiv og virksom. Selv om min undersøkelse baserer seg på et lite utvalg og dermed kan ha begrenset generaliseringsverdi, støtter jeg Øzerks standpunkt på bakgrunn av min undersøkelse. Skal visjonen om et flerkulturelt Norge der alle deltar og bidrar i samfunnet som likeverdige samfunnsborgere kunne nås, er det åpenbart at rådgiverutdanninger og andre pedagogiske utdanninger bør reflektere det flerkulturelle samfunn.

Sonja sier det slik:

”..fordi at samfunnet er blir mer og mer sammensatt tror jeg at det er ekstremt viktig at også rådgivningsutdanningen reflekterer det. Og da kommer man ikke utenom at personer som skal ta rådgivningskurs må gå i prosesser med seg selv.”

For min egen del har arbeidet med denne oppgaven, min fordypning i spesialpedagogikk og min arbeidserfaring fra feltet flerkulturell rådgivning vært en svært klargjørende prosess, både privat og faglig. Som jeg har fått bekreftet i min undersøkelse er det å stadig være i utvikling som fag(menneske) av uvurderlig betydning, fordi selv om det kan være utfordrende og komplisert, er det verdt det. For meg er det å kunne hjelpe et annet menneske til å se sine ressurser ved å utøve mitt fag, og bli berørt av menneskene jeg rådgir er et privilegium.

Jeg avslutter min undersøkelse med disse ordene hentet fra Dahl (2004; 19):

”Det er ikke kulturer, men mennesker som møtes”

Litteraturliste

Befring, E. (2002): *Forskningsmetode, etikk og statistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget

Bay, J. (2005): *Konsekvenspædagogik – en pædagogik om eksistens og sosial handlingskompetence*. København: Borgens Forlag

Dahl, Ø. (2004): *Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon*. Gyldendal Norsk Forlag AS

Dalen, M. (2004): *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget

Gelso, C. J. & Fretz, B.R. (2001): *Counseling Psychology*. Harcourt Brace College Publishers

Hylland Eriksen, T, (1997): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Aschehoug

Hylland Eriksen, T og Sørheim, T (1999): *Kulturforskjeller i praksis*. Oslo: Ad Notam

Johannesen et al (2001): *Rådgivning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Kvale, S, (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Lassen, L (2002): *Rådgivning*. Oslo: Universitetsforlaget

Lov om barnehager. <http://www.lovdatab.no/all/nl-20050617-064.html>. Lesedato 04.11.08

Maxwell, J (1992): *Understanding and Validity in Qualitative Research*. Harvard: Harvard Educational Review 32 (3)

NESH 2006. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Rye, H (1998): *Tidlig hjelp til bedre samspill*. Oslo: Universitetsforlaget

- Rye, H (2008): *Tidlig hjelp til bedre samspill*. Oslo: Universitetsforlaget
- Schibbye, A.L.S.(1996): *Annerkjennelse. En terapeutisk intervensjon*. Tidsskrift for Norsk Psykologiforening, nr.33. s.530-537
- Schibbye, A.L.S. (2004): *En dialektisk relasjonsforståelse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Strauss, A og Corbin, J (1996): *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory. Procedures and Techniques*. London: Sage
- Vedeler, L (2000): *Observasjonsforskning i pedagogiske fag*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Wormnæs, O. (2005): *Om forståelse, tolkning og hermeneutikk*. Oslo: Universitetet i Oslo
- Øzerk, K (1993): *Temaer i minoritetsrettet pedagogikk*. Haslum: Oris Forlag
- Øzerk, M (2005): *Rådgivning til minoritetsspråklige foreldre fra et multikulturelt perspektiv*. Skolepsykologi nr 5: 27-43

Internettkilder

- http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/veiledninger_brosjyrer/2003/Arktisk-Rad-2.html?id=450959&epslanguage=NO Lesedato 04.11.08
- http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Strategiplaner/UDIR_Lik_everdig_opplaering2_07.pdf Lesedato 04.11.08
- <http://www.ssb.no/barnehager/om.html> Lesedato 26.10.08
- <http://www.ssb.no/barnehager/tab-2008-06-16-01.html> Lesedato 26.10.08
- <http://www.ssb.no/innvandring/> Lesedato 26.10.08
- <http://www.ssb.no/innvbef/> Lesedato 26.10.08
- <http://www.ssb.no/magasinet/analyse/art-2006-12-04-01.html> Lesedato 26.10.08

Vedlegg 1; Intervjuguide for intervju.

Innledning:

Hensikten med intervjuet

- Få innsikt i informantens opplevelse av og perspektiver om temaet.

Tidsramme: ca 1 time.

Anonymitetsgarantier:

- - Det er bare jeg som skal høre på båndet.
- - Jeg skal anonymisere navn, alder og arbeidssted når jeg skriver.
- - Jeg skal være forsiktig hvis jeg skriver om foreldre.
- - Jeg garanterer at utenforstående ikke kan gjenkjenne de personene jeg skriver om i min rapport.
- - Jeg kan ikke garantere full anonymitet innenfor informantgruppen.

Innledende spørsmål:

- **Kan du fortelle meg om din faglige bakgrunn?**

Tema 1: Rådgivers perspektiv på og vektlegging av kultur generelt

- **Hva legger du i begrepet kultur?**
- **Når vil du si at man har en flerkulturell bakgrunn?**
- **Hva tror du virker inn på menneskers - identitet?
-atferd?**

- verdisyn?
- Eksempler?

Tema 2: Rådgivers vektlegging av foreldrenes kulturelle bakgrunn

- **Hvordan vil du beskrive foreldrene som du rådgir?**
  - Hvordan vil du beskrive foreldrene med flerkulturell bakgrunn som du rådgir?
- **Hva vektlegger du når du forholder deg til foreldrene?**
  - Forholder du deg til foreldrenes kulturelle bakgrunn?
- **Snakker du med foreldrene med flerkulturell bakgrunn om at dere har ulik kulturell bakgrunn?**
  - Opplever du at foreldrene tar opp kulturforskjeller mellom dere med deg?

Tema 3: Rådgivers flerkulturelle rådgivningskompetanse

I Lov om barnehager paragraf 2 står det bla om barnehagens innhold at

*”Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver /.../.
Barnehagen skal ta hensyn til barnas /.../ sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn /.../.
Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.”*

- **Dette innebærer at du som rådgiver både skal ivareta foreldrenes og barnas kultur og formidle verdier til dem. Hva tenker du om dette?**
  - Rådgivning i forhold til samspill?
  - Vil du si at du formidler kulturavhengige verdier til foreldrene?
  - Eksempel?
- **Hvordan går du frem når du bygger en relasjon med en forelder med flerkulturell bakgrunn?**

-
- Hva vektlegger du i denne prosessen?

  - **Kan du beskrive en velfungerende rådgivningsrelasjon?**
    - Når du og foreldrene du rådgir har ulike kulturell bakgrunn, har det noen betydning for rådgivningsrelasjonen dere i mellom?
    - Hva gjør du for å forsøke å innta foreldrenes perspektiv, om noe?
    - Hvordan går du frem når du tolker foreldrenes utsagn, atferd ol?
    - Eksempler?

  - **Er det forskjell på å rådggi foreldre med etnisk norsk bakgrunn og foreldre som har flerkulturell bakgrunn?**
    - Hva består forskjellen i?
    - Eventuelt hvorfor ikke?

  - **Hva vil du si er målet for rådgivningsarbeidet du gjør i forhold til foreldre med flerkulturell bakgrunn?**
    - Skiller dette målet seg fra målet med rådgivning til etnisk norske foreldre?
    - Eksempel?

  - **Opplever du at du har kompetanse om foreldrenes kultur?**
    - Hvordan har du eventuelt tilegnet deg denne kompetansen?
    - Har denne kompetansen eventuelt påvirket hvordan du arbeider med foreldrene?
    - Eksempel?

  - **Hvor nødvendig opplever du at det er å ha kompetanse om foreldrenes kultur i ditt rådgivningsarbeid?**
    - Hvorfor er det nødvendig / mindre nødvendig?
    - Eksempler?

  - **Hvor langt kan du som rådgiver gå i aksept av foreldrenes kultur?**
    - Aksept av oppdragelse og samspill som kan være kulturelt basert?
    - Eksempel?

Avsluttende spørsmål:

- Er det noe du vil legge til?

Tusen takk!